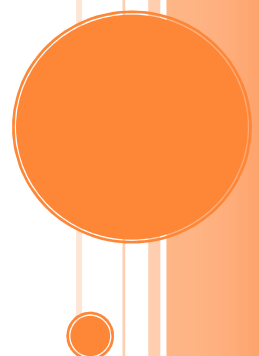

Grensoverschrijdende criminaliteit

*Een onderzoek naar de motieven van Enschedese
daders voor het plegen van delicten in Gronau*

Lieke Veldhuis
oktober 2011

Grensoverschrijdende criminaliteit

Een onderzoek naar de motieven van Enschedese daders voor het plegen van delicten in Gronau

Afstudeerrapport voor de bacheloropleiding Bestuurskunde

Auteur: L.M. Veldhuis
Plaats en datum: Enschede, oktober 2011
Begeleiding: Dr. M.S. de Vries, Universiteit Twente
Dr. A.J.J. Meershoek, Universiteit Twente
R.F.M. Wensing, Regiopolitie Twente
J. Quinten, RIEC Oost- Nederland
N.M. Scholten Msc, RIEC Oost-Nederland

Opdrachtgevers: RIEC Oost-Nederland
Twentepoort West 10
7609 RD Almelo

Regiopolitie Twente
Afdeling Interregionaal Bureau Internationale Betrekkingen (IBIB)
Hermadad 2
7511 JN Enschede

Universiteit Twente
Drienerlolaan 5
7522 NB Enschede

UNIVERSITEIT TWENTE.

Samenvatting

Centraal in dit onderzoek staan de beweegredenen voor daders afkomstig uit Enschede om delicten te plegen in Gronau, Duitsland. Er is een vermoeden dat Nederlanders delicten plegen in de Bahnhofstrasse, een straat in het centrum van Gronau. Wat precies de aard en de omvang is van deze delicten is niet bekend, eveneens waarom deze daders nu juist delicten plegen over de grens in Gronau. In dit onderzoek wordt geprobeerd helderheid te scheppen in deze onduidelijkheden. Op die manier ontstaat een duidelijk overzicht van de huidige situatie en een inzicht in de faciliterende factoren voor het plaatsvinden van criminaliteit.

De centrale vraag in dit onderzoek is de volgende: *Wat is de aard van de criminaliteit die plaatsvindt in de Bahnhofstrasse in Gronau en gepleegd wordt door uit Enschede afkomstige daders en hoe kan het plaatsvinden van deze criminaliteit worden verklaard?*

Voor dit onderzoek is een literatuurstudie verricht in combinatie met interviews bij de gemeente en politie in Gronau en Enschede. Daarnaast is er gebruik gemaakt van zowel Duitse als Nederlandse politiestatistieken.

Voor de jaren 2009 en 2010 is bekeken welke vormen van criminaliteit in de Bahnhofstrasse zijn gepleegd door Nederlanders. De omvang van deze criminaliteit is gering. Slechts elf delicten zijn in twee jaar tijd geregistreerd. In onderstaande figuur staan de delicten waar Nederlanders voor verantwoordelijk zijn.

Categorie	Delict
Gewelddelicten	▪ Licht lichamelijk letsel (2x) ▪ Zwaar lichamelijk letsel
Economisch delict	▪ Illegale exploitatie van gokken
Vernieling	▪ Schade aan eigendommen
Vermogensdelicten	▪ Diefstal ▪ Gewapende overval
Verkeersdelicten	▪ Autorijden zonder rijbewijs ▪ Gevaarlijke verstoring van het wegverkeer ▪ Dronken in het verkeer
Delict tegen de openbare orde	▪ Weerstand tegen politieagent

Voor beide jaren geldt dat in 7% van de gevallen Nederlanders betrokken waren bij een delict in de Bahnhofstrasse. Alle personen zijn afkomstig uit Enschede. Slechts bij één delict is sprake van verplaatsing van criminaliteit: de illegale exploitatie van gokken. De dader heeft in Nederland ook delicten gepleegd en daarnaast is dit een vorm van criminaliteit waar vanuit kan worden gegaan dat de dader daarvoor speciaal naar de Bahnhofstrasse is gekomen om het delict te plegen.

Om te kunnen verklaren waarom daders afkomstig uit Enschede een delict plegen in de Bahnhofstrasse is er gebruik gemaakt van de routine activiteitenbenadering. Volgens deze theorie vindt een crimineel verschijnsel plaats wanneer er sprake is van de aanwezigheid van een gemotiveerde dader, de aanwezigheid van een aantrekkelijk doelwit en de afwezigheid van voldoende toezicht. Met behulp van

deze theorie is er gekeken naar mogelijke verklaringen voor het plaatsvinden van delicten in de Bahnhofstrasse die gepleegd zijn door uit Enschede afkomstige daders. Daarnaast is er gekeken naar de verschillen tussen Enschede en Gronau in de huidige politieke en bestuurlijke handhaving als mogelijke verklaring.

De eerste verklaring is dat er verschillen zijn in handhaving tussen de twee steden. In Duitsland wordt nog niet op grote schaal samengewerkt met verschillende organisaties die met veiligheid te maken hebben. Elke partij heeft haar eigen taken binnen eigen afgebakend terrein. In Nederland is er meer samenwerking. Al in het driehoeksoverleg wordt het beleid gezamenlijk uiteen gezet. Daarnaast vindt er ook samenwerking plaats met andere partijen zoals de provincie, Belastingdienst en andere semioverheden.

Een andere verklaring is het toezicht in de Bahnhofstrasse. Op zwaardere vormen van criminaliteit die in de Bahnhofstrasse voorkomen is minder toezicht. De politiepost in Gronau houdt zich vooral bezig met de lichte criminaliteit en verkeersongevallen. Zwaardere criminaliteit neemt Kreis Borken op zich. Daarnaast verplaatsen daders zich, wanneer de kroegen sluiten, zich achter een ruimte van de voorziening waardoor de politie daar niet meer zomaar binnen mag komen.

Een derde verklaring is dat er voor de illegale exploitatie van gokken aantrekkelijke doelwitten te bereiken zijn in de Bahnhofstrasse. In Gronau is geen groot legaal casino zoals het Holland Casino in Enschede. Het zou zo kunnen zijn dat er daarom meer mensen in Gronau zijn die graag een kansspel willen spelen om geld.

De laatste verklaring is de nabijheid van de steden. Enschede en Gronau zijn een agglomeratie van aan elkaar gegroeide steden. Het is voorstelbaar dat een Enschedese dader net zo makkelijk naar Gronau gaat om een delict te plegen als naar Enschede. Beide steden zijn namelijk dichtbij.

Zusammenfassung

In dieser Untersuchung geht es um die Motive von Tätern aus Enschede, die Straftaten in Gronau, Deutschland begehen. Es gibt Vermutungen, dass es Niederländer sind, die die Straftaten im Zentrum von Gronau begehen. Die genaue Art und Umfang dieser Straftaten ist genauso wenig bekannt, wie der Grund, warum diese Täter ihre Straftaten jetzt über die Grenze nach Gronau verlegen. Mit dieser Untersuchung wollen wir Deutlichkeit in die unklare Situation bringen. Ziel ist, eine deutliche Übersicht über die heutige Situation und ein klares Bild über die unterstützenden Faktoren der vorkommenden Kriminalität darzustellen.

Die zentrale Fragestellung dieser Untersuchung ist das Folgende: *Welche Art von Kriminalität verursacht durch aus Enschede kommende Täter, kommt in der Bahnhofstrasse in Gronau vor und wie kann das Vorkommen von dieser Art von Kriminalität erklärt werden?*

Für diese Untersuchung wurde eine Literaturstudie gemacht, die durch Interviews mit der Gemeinde und bei der Polizei in Gronau und Enschede vervollständigt wurde. Außerdem wurden sowohl deutsche als auch niederländische Statistiken der Polizei hinzugezogen.

Für 2009 und 2010 wurde festgestellt, welche Art von Kriminalität in der Bahnhofstrasse von Niederländern begangen wurde. Der Umfang ist gering. Es wurden nur 11 Straftaten innerhalb von 2 Jahren registriert. In der unterstehenden Tabelle ist aufgeführt, für welche Straftaten Niederländer verantwortlich gemacht werden konnten.

Kategorie	Straftat
Gewalttaten	▪ Leichte Körperverletzung (2x) ▪ Schwere Körperverletzung
Wirtschaftliche Straftat	▪ Illegales Glücksspiel
Vandalismus	▪ Schaden an Sachgütern
Vermögensstraftat	▪ Diebstahl ▪ Bewaffneter Überfall
Verkehrsstraftat	▪ Fahren ohne Führerschein ▪ Gefährliches Verhalten im Strassenverkehr ▪ Betrunkene im Verkehr
Strafe wegen Widerstand gegen Staatsgewalt	▪ Widerstand gegenüber einem Polizeibeamten

In beiden Jahren haben in 7% aller Fälle Niederländer bei Straftaten in der Bahnhofstrasse eine Rolle gespielt. Alle diese Niederländer kamen aus Enschede, aber nur bei einer Straftat kann man von Umsiedlung der Kriminalität sprechen: beim illegalen Glücksspiel. Der Täter hat auch in den Niederlanden Strafhandlungen begangen. Illegales Glücksspiel ist eine Form von Straftat, bei der man davon ausgehen kann, dass der Täter zielstrebig in die Bahnhofstrasse gekommen ist um diese Straftat zu begehen.

Um erklären zu können, warum Täter aus Enschede eine Straftat in der Bahnhofstrasse in Gronau begehen, wurde von der *Routine activities approach* Gebrauch gemacht. Laut dieser Theorie findet kriminelles Verhalten statt, wenn es einen motivierten Täter gibt, wenn man von einem attraktivem Ziel reden kann und es nicht genügend Kontrolle gibt. Mit Hilfe dieser Theorie hat man nach möglichen Erklärungen für das Stattfinden der Straftaten in der Bahnhofstrasse, begangen durch aus Enschede stammende Täter, geforscht. Ausserdem wurden die Unterschiede zwischen Enschede und Gronau in der heutigen polizeilichen und verwaltungstechnischen Handhabung als mögliche Erklärung betrachtet.

Eine Erklärung ist, dass es Unterschiede in genannten Handhabung zwischen den zwei Städten gibt. In Deutschland arbeitet man nicht mit verschiedenen Organen, die sich alle um Sicherheit der Bürger kümmern, zusammen. Jeder hat seine eigenen Aufgaben und ein darauf zugeschnittenes Aufgabengebiet. In den Niederlanden gibt es mehr Zusammenarbeit. Zu allererst schon in der *Dreiecksbesprechung*, in der eine Handhabungsmethode besprochen wird. Ausserdem findet auch eine Zusammenarbeit mit anderen Instanzen statt, wie z.B. die Provinz, die Steuerbehörden und andere Semi-Authoritäten.

Eine weitere Erklärung ist die Kontrolle in der Bahnhofstrasse. Auf schwerere Formen von Kriminalität, die in der Bahnhofstrasse vorkommen, gibt es weniger Kontrolle. Die Polizei in Gronau beschäftigt sich vor allem mit kleinen Delikten. Schwerwiegende Delikte gehören zur Verantwortung des Kreises Borken. Wenn z.B. Kneipen schließen, verlegen die Täter ihre Aktivitäten, in Lokalitäten, wo die Polizei nicht einfach eintreten darf.

Eine dritte Erklärung ist, dass die Bahnhofstrasse ein attraktives Ziel für illegales Glücksspiel ist. In Gronau gibt es kein großes legales Casino, vergleichbar mit dem Holland Casino in Enschede. Dies könnte eine Ursache sein, dass mehr Menschen in Gronau gerne einmal ein Glücksspiel um Geld versuchen möchten.

Die letzte Erklärung ist die Nähe der Städte. Enschede und Gronau sind ein Gefüge von aneinander gewachsenen Städten. Täter aus Enschede können genauso einfach nach Gronau fahren, um eine Straftat zu begehen, wie nach Enschede. Qua Entfernung gibt es kaum einen Unterschied.

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek dat ik geschreven heb ter afsluiting van de Bacheloropleiding Bestuurskunde aan de Universiteit Twente.

In januari 2011 ontving ik van Marsha de Vries en Guus Meershoek een mogelijkheid voor een bacheloropdracht die mijn interesse trok. Het RIEC Oost-Nederland en de Politie Twente waren geïnteresseerd in een onderzoek naar de redenen van Nederlanders om betrokken te zijn bij criminele activiteiten in Gronau. Het onderzoek heeft zich gericht op het geven van verklaringen voor grensoverschrijdende criminaliteit van uit Enschede afkomstige daders naar de Bahnhofstrasse in Gronau.

Graag wil ik mijn begeleiders vanuit de Universiteit Twente, Marsha de Vries en Guus Meershoek, danken voor hun feedback en vormgeving van het onderzoek. Jullie hebben alle tijd genomen om verschillende versies van de scriptie door te nemen en van commentaar te voorzien. Jullie adviezen ten aanzien van het onderzoek hebben mij erg geholpen.

Jan Quinten wil ik danken voor het bieden van een afstudeermogelijkheid bij het RIEC Oost-Nederland. Bedankt voor het meedenken tijdens het onderzoek, je blik vanuit het werkveld heeft me erg geholpen. Natalie Scholten, ook vanuit het RIEC Oost-Nederland, bedankt voor je interesse en je hulp in de laatste fase van het onderzoek.

8 Ook Rob Wensing vanuit de Politie Twente ben ik grote dank verschuldigd. Op de afdeling Interregionaal Bureau Internationale Betrekkingen, waar ik aardig wat dagen heb doorgebracht, heb ik van hem alle hulp ontvangen die ik nodig had. Je nam uitgebreid de tijd op mijn vragen te beantwoorden of uit te zoeken.

Peter Niehoff van de politie in Gronau, hartelijk dank voor de dagen dat u mij begeleidt op het politiebureau in Gronau. Bedankt voor de statistieken en het leggen van contacten voor personen om te interviewen.

Daarnaast wil ik iedereen danken die een inbreng heeft gehad in mijn onderzoek. Hierbij bedoel ik de geïnterviewde personen van de gemeente en politie in zowel Gronau als Enschede. Zonder hen was het onderzoek niet mogelijk geweest.

Als laatste wil ik mijn ouders, mijn zus Lian en in het bijzonder mijn vriend Maik bedanken. Jullie zijn er altijd voor mij en daar ben ik heel blij mee.

Ik kijk terug op een leerzame en plezierige periode waarin ik een kijkje heb mogen nemen in zowel de Nederlandse als Duitse politieorganisatie.

Lieke Veldhuis
Enschede, oktober 2011

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	11
1.1. Aanleiding en achtergrond onderzoek.....	11
1.2. Leeswijzer	12
2. ONDERZOEKSONTWERP	14
2.1. Doelstelling	14
2.2. Onderzoeksvragen	14
2.3. Onderzoeksstrategie	15
2.3.1. Kwalitatief en kwantitatief onderzoek.....	15
2.3.2. Methoden van dataverzameling	16
2.4. Conclusie.....	18
3. CRIMINALITEIT IN DE BAHNHOFSTRASSE.....	20
3.1. De Bahnhofstrasse en omgeving	20
3.2. Begrip criminaliteit.....	21
3.3. Begrip verplaatsing.....	21
3.4. Analyse voorkomende vormen van criminaliteit.....	22
3.4.1. Dark numbers of crime	22
3.4.2. Criminaliteit in de Bahnhofstrasse	23
3.4.3. Criminaliteit in de Bahnhofstrasse gepleegd door Nederlanders	24
3.5. Conclusie	27
4. VOEDINGSBODEM VOOR CRIMINALITEIT.....	28
4.1. Faciliterende factoren.....	28
4.1.1. Routine activiteitenbenadering	28
4.1.2. SEPTED-dimensies.....	30
4.2. Voedingsbodem voor criminaliteit?	30
4.2.1. Gewelddelicten, delict tegen de openbare orde en vernieling	31
4.2.2. Economisch delict.....	31
4.2.3. Vermogensdelicten.....	32
4.2.4. Verkeersdelicten	33
4.2.5. Overzicht.....	33
4.3. Politiele en bestuurlijke handhaving	33
4.3.1. Politiele en bestuurlijke handhaving in Enschede.....	34
4.3.2. Politiele en bestuurlijke handhaving in Gronau.....	36
4.3.3. Vergelijking handhaving Enschede en Gronau.....	37

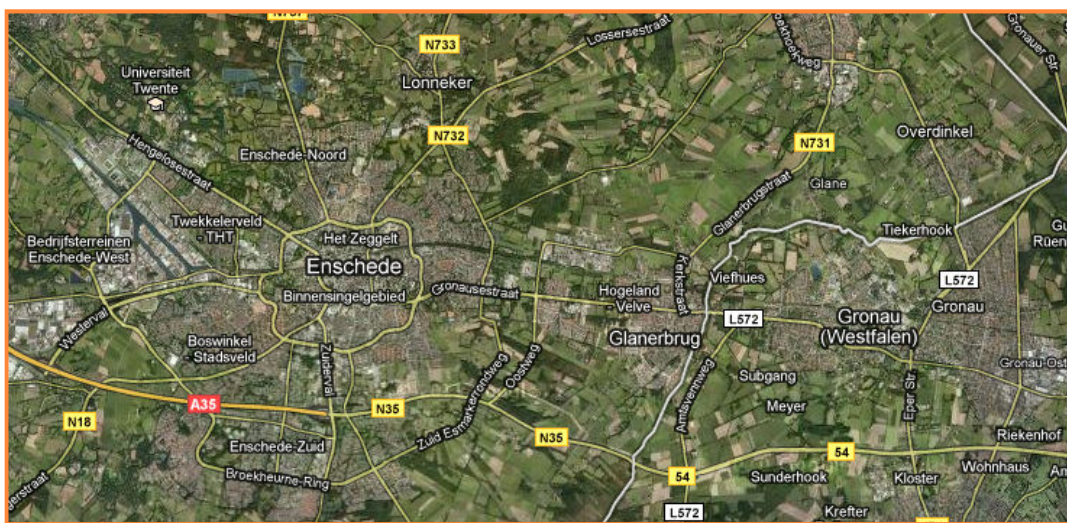
4.4.	Conclusie.....	38
5.	VERKLARINGEN VOOR GRENSOVERSCHRIJDENDE CRIMINALITEIT	39
5.1.	Verschillen in handhaving	39
5.2.	Toezicht in de Bahnhofstrasse	39
5.3.	Aantrekkelijke doelwitten in de Bahnhofstrasse.....	40
5.4.	De nabijheid van de steden	40
5.5.	Conclusie.....	40
6.	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	41
6.1	Conclusies	41
6.1.1.	Antwoorden op deelvragen	41
6.1.2.	Antwoord op centrale vraag	43
6.2.	Aanbevelingen	44
6.2.1.	Aanbevelingen voor de maatschappij.....	44
6.2.2.	Aanbevelingen voor de wetenschap.....	45
6.3.	Beperkingen.....	46
	LITERATUURLIJST.....	47
	BIJLAGE I: INTERVIEWS EN GESPREKKEN	49
	BIJLAGE II: INTERVIEWPROTOCOL.....	50
	BIJLAGE III: IMPRESSIE BAHNHOFSTRASSE	52

1. Inleiding

In dit inleidende hoofdstuk worden de achtergrond en aanleiding van het onderzoek beschreven, gevolgd door een leeswijzer.

1.1. Aanleiding en achtergrond onderzoek

Criminaliteit kan een internationaal karakter hebben. Hoewel dan een internationale aanpak van deze criminaliteit gewenst is, ontbreekt het tussen verschillende landen nog vaak aan een gezamenlijke strategie, eenzelfde prioriteit en een effectief geregisseerde aanpak. Dit is ook het geval tussen de twee steden Enschede en Gronau. Deze steden liggen aan weerszijden van de Duits-Nederlandse grens en staan van oudsher in nauw contact met elkaar.

Figuur 1: Enschede en Gronau aan weerszijden van de grens

Tussen elke stad zijn wel verschillen in beleid met betrekking tot de aanpak van criminaliteit in het centrum. Waarschijnlijk zijn er nog wel meer verschillen wanneer deze steden aan weerszijden van een landsgrens liggen. In eerste instantie zijn deze verschillen niet erg. Er zijn echter duidelijke signalen dat in het centrum van zowel Enschede als Gronau vormen van criminaliteit voorkomen, en dat deze zich onder andere door grensoverschrijding aan bestrijding door politie, Justitie en bestuur onttrekken. Het uiteenlopende beleid belemmert een effectieve aanpak van die criminaliteit. Er is een vermoeden dat Nederlanders delicten plegen in het centrum van Gronau. De reden waarom Nederlanders over de grens strafbare feiten plegen is niet bekend. Het kan zijn dat men in Enschede geen vergunning meer kan krijgen voor bijvoorbeeld een horecagelegenheid doordat ernstig gevaar bestaat dat de eigenaar strafbare feiten pleegt. Echter kan dezelfde persoon een paar kilometer verderop, over de grens in Gronau, misschien wel een vergunning krijgen. Dit zijn echter vermoedens van grensoverschrijdende criminaliteit.

De criminaliteit in Gronau lijkt zich in de Bahnhofstrasse te concentreren. Dit is een straat in het centrum van Gronau waar de meeste uitgaansgelegenheden gevestigd zijn van de stad. Er bevinden zich 21 cafés en restaurants in de Bahnhofstrasse (Grenzland Wochenpost, 13-01-2011). De Bahnhofstrasse in Gronau is volgens een inwoner van de stad al lang niet meer de straat die het geweest is (Grenzland Wochenpost, 13-01-2011).

De Polizeieinpektion Nord heeft dan ook in januari “razzia gehouden” bij verschillende voorzieningen in de straat, om tegen te gaan dat de straat een plek wordt waar verschillende vormen van criminaliteit zich ontwikkelen. De politie is van plan om in de toekomst meer grote controles uit te voeren en vaker aanwezig te zijn in de Bahnhofstrasse.

Criminele praktijken hebben een grote invloed op de leefomgeving van burgers. Nu er een vermoeden is dat Enschedese daders delicten plegen in de Bahnhofstrasse in Gronau is het belangrijk om te onderzoeken waarom zij zich verplaatsen en of dit te maken heeft met de verschillen tussen de maatschappelijke voedingsbodem en politieke en bestuurlijke handhaving. De veiligheid en het woon- en leefklimaat in wijken en buurten verslechteren door overlast en verloedering die criminele activiteiten met zich meebrengen en de economische activiteiten van lokale bedrijven raken ontwricht door criminele praktijken. Daarnaast ondermijnen criminele praktijken het lokale gezag. Ze druisen in tegen de regels, wetten en beleid die binnen de gemeente gelden (Centrum voor Criminaliteitspreventie en veiligheid, 2010, p. 9-10).

Verwacht wordt dat wanneer Enschede en Gronau een gezamenlijke strategie hebben met betrekking tot de bestrijding van criminaliteit in de Bahnhofstrasse in Gronau, deze effectiever zal zijn dan het uiteenlopende beleid van beide steden op dit moment. Er is echter nog geen duidelijk overzicht van de huidige situatie. Het is nog niet duidelijk wat de omvang is van de criminaliteit in de Bahnhofstrasse die gepleegd wordt door personen uit Enschede en welke vormen van criminaliteit dit zijn. Daarnaast is er geen overzicht en inzicht van het huidige beleid in beide steden. Het is wenselijk om te onderzoeken of de verschillen in een maatschappelijke voedingsbodem en verschillen in relevante politieke en bestuurlijke handhaving in Enschede en Gronau kunnen verklaren waarom Enschedese daders eventueel delicten plegen in de Bahnhofstrasse in Gronau.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het RIEC Oost-Nederland. Dit is een Regionaal Informatie en Expertise Centrum voor provincies, gemeenten, Openbaar Ministerie, politie, Belastingdienst, bijzondere opsporingsdiensten en andere (semi)overheden. De RIEC's zijn opgericht om de samenwerking tussen deze partijen te versterken en te ondersteunen. Door vanuit een centraal punt te ondersteunen ontstaat een bundeling van kennis en expertise die eenvoudig overdraagbaar is. Het RIEC wil voorkomen dat criminelen door de overheid worden gefaciliteerd en dat er vermenging ontstaat tussen onder- en bovenwereld. Daarnaast wil het RIEC de economische machtsposities doorbreken die zijn opgebouwd met behulp van op criminele wijze vergaard kapitaal (RIEC, 2009, p.4).

1.2. Leeswijzer

Het rapport is opgebouwd volgens de volgorde waarin de onderzoeksvragen worden beantwoord. Hoofdstuk twee behandelt het onderzoeksontwerp. Hierin worden de onderzoeksvragen uiteengezet, wordt de onderzoeksstrategie bepaald en er wordt beschreven hoe het onderzoek is opgebouwd.

Hoofdstuk drie beantwoordt de eerste onderzoeksvraag. Er wordt uitgelegd wat er wordt verstaan onder criminaliteit en de verplaatsing daarvan in dit onderzoek en daarnaast wordt uiteengezet welke vormen van criminaliteit plaatsvinden in de Bahnhofstrasse in Gronau.

Hoofdstuk vier gaat in op de tweede onderzoeksvraag. Er wordt aan de hand van een theorie een reeks factoren opgesteld die een faciliterende rol kunnen spelen voor criminaliteit. Daarna wordt bekeken in hoeverre de factoren aanwezig zijn in Enschede en Gronau en wat de verschillen zijn in aanwezigheid van deze factoren tussen de twee steden. Er wordt nog wat dieper ingegaan op de verschillen tussen Enschede en Gronau op het gebied van politieke en bestuurlijke handhaving.

In hoofdstuk vijf wordt de laatste onderzoeksvraag beantwoord. Aan de hand van de aangetroffen verschillen tussen Enschede en Gronau in de tweede onderzoeksvraag wordt bekeken of er verklaringen kunnen worden gegeven voor het plaatsvinden van criminaliteit in de Bahnhofstrasse die gepleegd is door Enschedese daders.

In het laatste hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen van het onderzoek gepresenteerd. De conclusies zijn antwoorden op de onderzoeksvragen uit het tweede hoofdstuk.

2. Onderzoeksontwerp

In dit hoofdstuk komt de afbakening van het onderzoek aan de orde. Het vorige hoofdstuk heeft een korte beschrijving van het probleem gegeven. Hieruit is vervolgens een doelstelling en onderzoeksvraag afgeleid. Daarna worden de gekozen methoden van onderzoek behandeld.

2.1. Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek luidt:

Verklaringen geven voor het plaatsvinden van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders in de Bahnhofstrasse in Gronau.

2.2. Onderzoeksvragen

De vraag die centraal staat in het onderzoek is:

Wat is de aard van de criminaliteit die plaatsvindt in de Bahnhofstrasse in Gronau en gepleegd wordt door uit Enschede afkomstige daders en hoe kan het plaatsvinden van deze criminaliteit worden verklaard?

14

Om deze centrale vraag in het onderzoek zo volledig mogelijk te beantwoorden, is er een aantal onderzoeksvragen van afgeleid:

1. *Welke vormen van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders doen zich in de Bahnhofstrasse in Gronau voor?*

Voordat er een verklaring kan worden gegeven voor het plaatsvinden van criminaliteit in de Bahnhofstrasse in Gronau dat gepleegd is door uit Enschede afkomstige daders is het belangrijk om te weten wat precies de aard en omvang is van deze criminaliteit en of er überhaupt sprake van is. Als bekend is welke vormen plaatsvinden in de Bahnhofstrasse in Gronau kan er ook gericht naar een verklaring worden gezocht voor het plaatsvinden van deze criminaliteit. Voor sommige vormen van criminaliteit komen daders namelijk niet speciaal naar de Bahnhofstrasse toe om het delict te plegen. Voor andere vormen van criminaliteit is dit juist wel het geval en is het interessant om te onderzoeken waarom een dader een dergelijk delict nu juist in de Bahnhofstrasse wil plegen.

2. *Welke factoren faciliteren volgens de theorie de vormen van criminaliteit die aanwezig zijn in de Bahnhofstrasse en gepleegd worden door uit Enschede afkomstige daders?*

Deze onderzoeksvraag bestaat uit een tweetal deelvragen. Allereerst wordt aan de hand van een theorie die eerst uiteen wordt gezet, een reeks factoren opgesteld die criminaliteit kunnen faciliteren. Daarna komen de deelvragen aan de orde.

- a. *Welke verschillen zijn er in maatschappelijke voedingsbodem voor criminaliteit tussen Enschede en Gronau?*

Aan de hand van de reeks factoren die zijn opgesteld wordt bekeken in hoeverre deze factoren aanwezig zijn in Enschede en Gronau en wat de verschillen zijn in de mate van aanwezigheid van deze factoren tussen beide steden.

- b. *Welke verschillen zijn er in relevante politieke en bestuurlijke handhaving tussen Enschede en Gronau?*

Het is belangrijk om meer inzicht te verkrijgen in de verschillen tussen de twee steden op het gebied van politieke en bestuurlijke handhaving. Wanneer aan beide zijden van de grens meer inzicht bestaat over het beleid van elkaar, dan kan er waarschijnlijk ook eenvoudiger grensoverschrijdend worden samengewerkt.

3. *In hoeverre kunnen de verschillen in maatschappelijke voedingsbodem en politieke en bestuurlijke handhaving tussen Enschede en Gronau het plaatsvinden van de gesignaleerde criminaliteit verklaren?*

Aan de hand van onderzoeksvraag twee en interviews wordt bekeken of de verschillen kunnen verklaren waarom Enschedese daders zich verplaatsen naar de Bahnhofstrasse in Gronau om daar hun criminele activiteiten voort te zetten.

2.3. Onderzoeksstrategie

In de wetenschap is het belangrijk om systematisch te werk te gaan, zodat anderen het onderzoek kunnen herhalen en een oordeel kunnen vormen wat het onderzoek heeft opgeleverd. Systematiek wordt bereikt door een logische samenhang aan te brengen in het doen van uitspraken en door een aantal methoden en technieken te gebruiken bij het doen van onderzoek ('t Hart, Boeije, Hox, 2005, p.17). Op deze manier worden de resultaten zo inzichtelijk mogelijk gemaakt en is de gevolgde werkwijze ook duidelijk voor anderen. In deze paragraaf worden de gekozen methoden van onderzoek uiteengezet.

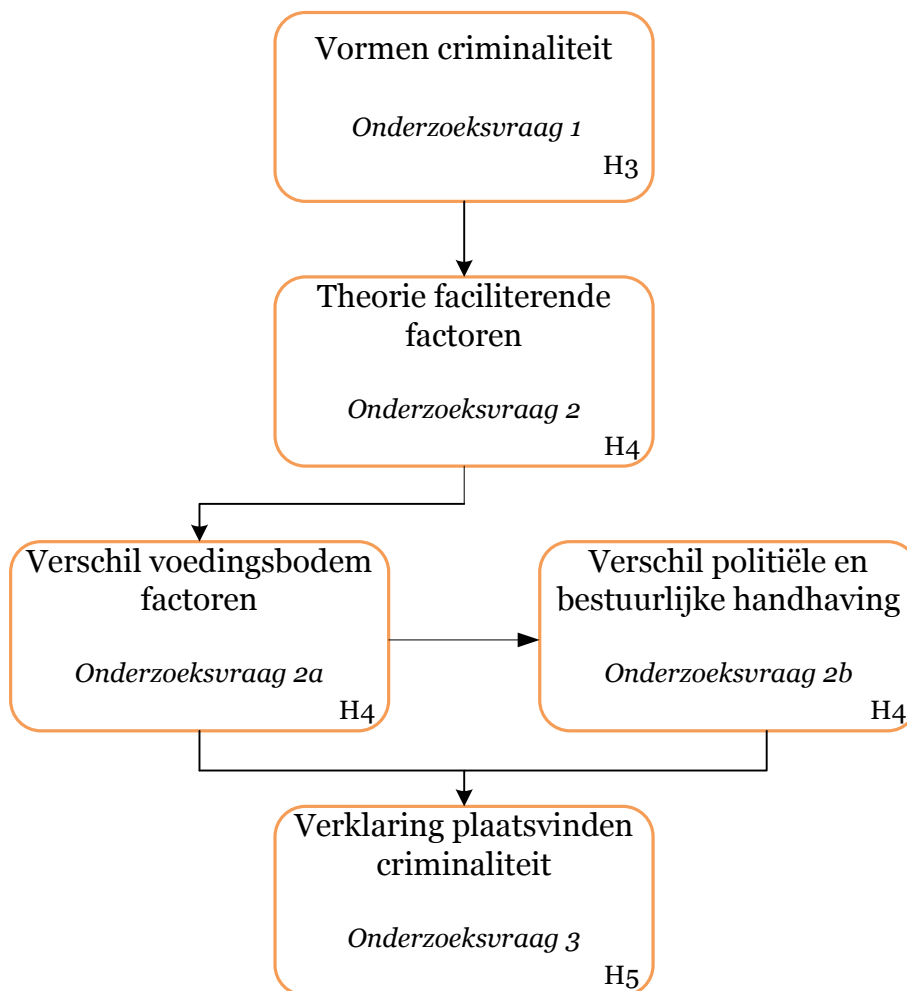
2.3.1. Kwalitatief en kwantitatief onderzoek

Er zijn verschillende methoden en technieken voor het doen van onderzoek. Allereerst wordt er een verschil gemaakt tussen het doen van kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek is een paraplu-begrip voor verschillende methoden van onderzoek. Allemaal hebben ze tot doel gedragingen, ervaringen, belevingen en dergelijke te beschrijven en/of te verklaren zonder de natuurlijke omgeving te verstoren ('t Hart, Boeije, Hox, 2005, p.253). De data die met dit soort van onderzoek worden verkregen zijn niet makkelijk te vertalen naar getallen (Babbie, 2007, p. 24). Kwalitatief onderzoek wordt vaak gebruikt bij onderzoek naar een klein aantal eenheden. Kwantitatief onderzoek daarentegen wordt meestal gebruikt wanneer er juist een groot aantal onderzoekseenheden is. De data worden dan herleid naar numerieke gegevens. Deze gegevens worden dan vaak geanalyseerd door middel van statistische methoden.

Er is gekozen voor een kwalitatief onderzoek om inzicht te verkrijgen in verklaringen van Enschedese daders om zich te verplaatsen naar de Bahnhofstrasse in Gronau. Een dergelijk verschijnsel is beter te bestuderen met interviews en bureauonderzoek. Veel relevante vragen laten zich minder gemakkelijk stellen en beantwoorden in enquêtes. Bij interviews is het namelijk mogelijk om door te vragen bij antwoorden van de geïnterviewde. Er kan dieper op het onderwerp in worden gegaan en daardoor is het mogelijk om meer achtergrondinformatie te verzamelen. Het onderzoek beperkt zich tot de Bahnhofstrasse en is daardoor beperkt van omvang. Ook daarom is het geschikt voor een kwalitatief onderzoek, bij een beperkt aantal eenheden kan dieper onderzoek worden verricht.

Zoals de eerdergenoemde onderzoeksvragen laten zien, wordt in het onderzoek geprobeerd verklaringen te geven voor het plaatsvinden van criminaliteit in de Bahnhofstrasse die door uit Enschede afkomstige daders is gepleegd. Op een gedetailleerde wijze wordt geprobeerd te beschrijven welke vormen van criminaliteit gepleegd door Enschedese daders voorkomen in de Bahnhofstrasse in Gronau en welke verschillen er aan te geven zijn in de maatschappelijke voedingsbodem. Op basis van deze beschrijvingen wordt geprobeerd te verklaren waarom Enschedese daders naar Gronau gaan om delicten te plegen. In figuur 2 staat de volgorde van onderzoek overzichtelijk weergegeven in het onderzoeksmodel.

16

Figuur 2: het onderzoeksmodel

2.3.2. Methoden van dataverzameling

Er is besloten om gebruik te maken van bureauonderzoek, interviews en veldonderzoek. In deze deelparagraaf wordt beschreven wat er onder deze methoden wordt verstaan en waarvoor ze worden gebruikt in dit onderzoek.

Bureauonderzoek

Een bureauonderzoek is een onderzoeksstrategie waarbij de onderzoeker gebruik maakt van door anderen geproduceerd materiaal. Binnen het bureauonderzoek is er

onderscheid te maken tussen twee varianten, te weten literatuuronderzoek en secundair onderzoek. Bij het eerste type onderzoek wordt er gebruik gemaakt van reeds geproduceerde kennis, bij het andere wordt gewerkt met empirische data. Deze twee kunnen prima samen worden uitgevoerd. Voordelen van deze onderzoeksstrategie is dat snel een groot aantal gegevens verzameld kan worden. De methode is uitstekend bruikbaar als er binnen een korte tijd een theoretisch kader gevormd moet worden.

In dit onderzoek wordt veel gebruik gemaakt van literatuuronderzoek, om zodoende meer te weten te komen over de vormen van criminaliteit die plaatsvinden in de Bahnhofstrasse in Gronau, over theorieën die wat meer kunnen vertellen over faciliterende factoren voor criminaliteit en in het bijzonder meer te weten te komen over bestuurlijke en politieke handhaving in Enschede en Gronau. Er is voor literatuuronderzoek gekozen, om op een snelle manier aan informatie te komen. Secundair onderzoek wordt daarnaast ook gebruikt bij de eerste onderzoeksvraag. Er wordt gebruik gemaakt van Enschedese en Gronause politiestatistieken om op basis daarvan te bepalen welke vormen van door Enschedese daders gepleegde criminaliteit plaatsvinden in de Bahnhofstrasse in Gronau. Van de jaren 2009 en 2010 wordt bekeken welke delicten er plaats hebben gevonden in de Bahnhofstrasse in Gronau. De delicten waarbij de daders van Nederlandse afkomst zijn worden geselecteerd. Deze Nederlanders worden nagetrokken in de politiesystemen van Nederland. Wanneer zij reeds in Enschede en omgeving dader zijn van een delict, wordt deze informatie geselecteerd. Op deze manier wordt achterhaald welke Nederlanders in 2009 en 2010 dader zijn van een delict in de Bahnhofstrasse en daarnaast al eerder een delict hebben gepleegd in Enschede en omgeving. Als laatste worden er alleen bepaalde soorten delicten geselecteerd. Alleen die delicten worden geselecteerd, waar vanuit kan worden gegaan dat de dader daarvoor speciaal naar de Bahnhofstrasse toe is gekomen om het delict te plegen. Voor bijvoorbeeld een vechtpartij is een dader waarschijnlijk niet naar de Bahnhofstrasse gekomen. Voor een dergelijk delict is de locatie niet bepalend voor het plaatsvinden ervan. Er worden dus alleen delicten geselecteerd waar vanuit wordt gegaan dat de dader zich speciaal daarvoor grensoverschrijdend heeft verplaatst van Enschede naar Gronau.

17

Interviews

Een interview is een gesprek waarin de interviewer vragen stelt over gedragingen, opvattingen, houdingen en ervaringen ten aanzien van bepaalde sociale verschijnselen aan de geïnterviewde. De geïnterviewde geeft antwoord op deze vragen. De interviewer heeft tijdens het interview de leiding en heeft een duidelijk doel voor ogen, namelijk informatie verzamelen in het kader van een onderzoek. Interviews kunnen van elkaar worden onderscheiden door de mate van structurering vooraf. Hoe meer structurering vooraf, hoe meer de interviewer de richting bepaalt. De structurering wordt bepaald door vier elementen: 1) de inhoud van de vragen ligt meer of minder vast, 2) de manier waarop ze worden gesteld ligt meer of minder vast, 3) de volgorde waarin ze worden gesteld kan al dan niet variëren en 4) de mogelijke antwoorden zijn vooraf door de onderzoeker bepaald of zijn open. Als de vier genoemde zaken vastliggen dan spreken we van een gestructureerd of gestandaardiseerd interview, wanneer ze niet of slechts gedeeltelijk vastliggen spreken we van het ongestructureerde, respectievelijk semigestructureerde interview ('t Hart, Boeije, Hox, 2005, p. 274-275).

Er is gekozen voor het houden van semigestructureerde interviews bij medewerkers van de Politie Twente, Politie Gronau en de gemeenten Enschede en Gronau. Het gaat hierbij om medewerkers die op de hoogte zijn van de huidige aard en omvang van de criminaliteit in het centrum van Enschede of Gronau en daarnaast ook weten wat voor beleid hiervoor is ontwikkeld om dit aan te pakken en hoe dit beleid tot stand is gekomen. Daarnaast is het belangrijk om van de Politie Gronau een politieagent te spreken die vaak aanwezig is in de Bahnhofstrasse en ook weet wat zich daar afspeelt. In Bijlage I zijn de namen en functies van de geïnterviewde personen te vinden.

Er is gekozen voor het afnemen van interviews bij de gemeenten en politieorganisaties, omdat zij beide verantwoordelijk zijn voor het beleid ten aanzien van veiligheid in beide steden en de uitvoering ervan. Het is mogelijk dat een verschil in beleid tussen beide steden verklaart waarom daders afkomstig uit Enschede een delict plegen in Gronau. De gemeente en politie kunnen hierover veel informatie verschaffen. Een andere reden is dat de politie en gemeente op de hoogte zijn van de geregistreerde delicten die plaatsvinden in Enschede en Gronau. De politiemensen in Gronau weten en zien wat er gebeurt in de Bahnhofstrasse, met name in de nachten van vrijdag op zaterdag en zaterdag op zondag. De politiemensen kennen de buurt en de mensen, waardoor zij wellicht ook waardevolle informatie bezitten over criminele activiteiten in de Bahnhofstrasse. Er is voor gekozen om eigenaren van voorzieningen in de Bahnhofstrasse niet te interviewen. De informatie die van politiemensen en gemeenteambtenaren wordt verkregen is voldoende om een beeld te kunnen vormen van de algehele vermoedens (dus niet de geregistreerde criminaliteit) van de vormen van criminaliteit die plaatsvinden in de Bahnhofstrasse en de eventuele verklaring voor het plaatsvinden ervan. Door eigenaren te interviewen zou alleen extra subjectieve informatie worden verkregen, en dit wordt, ook gezien de tijd dat het in beslag neemt, niet als toevoeging gezien. Er worden meer personen in Gronau geïnterviewd, omdat de Bahnhofstrasse zich hier bevindt en omdat de werkwijze van de politie en gemeente in Gronau relatief minder bekend is dan die in Enschede.

Er is gekozen voor een semigestructureerd interview. Het is nodig om vast te houden aan een vooraf opgestelde vragenlijst, zodat er een antwoord wordt verkregen op belangrijke vragen. Meer informatie van de geïnterviewde is welkom, vandaar dat een volledig gestructureerd interview niet de voorkeur heeft. Op deze manier kan worden doorgevraagd wanneer er belangrijke informatie voor het onderzoek tijdens het interview aan de orde wordt gesteld.

Veldonderzoek

Veldonderzoek is een onderzoeksmethode waarbij de onderzoeker de gegevens in het veld verzamelt, onder alledaagse omstandigheden ('t Hart, Boeijje, Hox, 2005, p.261). Veldonderzoek wordt uitgevoerd om een indruk te krijgen van de Bahnhofstrasse in Gronau. De Bahnhofstrasse in Gronau wordt bezocht en er wordt bekeken hoe de straat er uitziet, wat voor woningen, winkels en andere voorzieningen er zijn en wat de algemene indruk is van de straat.

2.4. Conclusie

De doelstelling van dit onderzoek is om verklaringen te geven voor de verplaatsing van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders naar de Bahnhofstrasse in Gronau. Deze doelstelling is vertaald naar een centrale vraag: *Wat is de aard van de*

criminaliteit die plaatsvindt in de Bahnhofstrasse in Gronau en gepleegd wordt door uit Enschede afkomstige daders en hoe kan het plaatsvinden van deze criminaliteit worden verklaard?

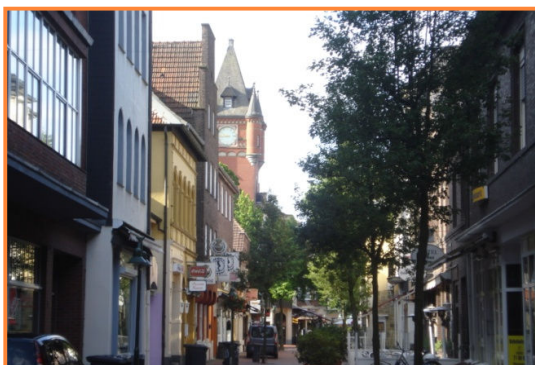
Er wordt eerst onderzocht welke vormen van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders zich voordoen in de Bahnhofstrasse in Gronau. Wanneer dit bekend is, wordt een aantal factoren geselecteerd die de aanwezige vormen van criminaliteit faciliteren, gepleegd door uit Enschede afkomstige daders. Deze factoren worden geselecteerd door de verschillen in voedingsbodem tussen Enschede en Gronau te onderzoeken. Als laatste wordt bekeken of de gesignaleerde verschillen tussen de twee steden het plaatsvinden van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders in de Bahnhofstrasse in Gronau kan verklaren. Om deze vragen te beantwoorden wordt gebruik gemaakt van bureauonderzoek, interviews en veldonderzoek als onderzoeksmethoden.

3. Criminaliteit in de Bahnhofstrasse

In de eerste paragraaf wordt een omschrijving gegeven van de Bahnhofstrasse en omgeving. Er wordt nader onderzocht wat er onder het begrip criminaliteit wordt verstaan. Dat wordt in de tweede paragraaf besproken. Wat er wordt bedoeld met de verplaatsing van criminaliteit in dit onderzoek, is ook nog niet uiteengezet. Dit wordt in de derde paragraaf besproken. In de vierde paragraaf wordt de eerste onderzoeksvraag behandeld: *Welke vormen van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders doen zich in de Bahnhofstrasse in Gronau voor?*

3.1. De Bahnhofstrasse en omgeving

De stad Gronau is een gemeente in de provincie Noordrijn Westfalen en telt 46 553 inwoners (Information und Technik Noordrijn Westfalen, 2010). De Bahnhofstrasse bevindt zich in de binnenstad van Gronau. Figuur 3 geeft een impressie van de Bahnhofstrasse, in Bijlage II zijn meer foto's te vinden. De straat begint bij de Neustrasse en het Theodor-Heuss-Platz en loopt verder richting het station van Gronau. Er bevinden zich 21 cafés en restaurants in de Bahnhofstrasse (Grenzland Wochenpost, 13-01-2011). Daarnaast bevinden zich er een gokhal, nagelstudio, internetcafé en een cultuurvereniging aan het einde van de straat. Het grootste gedeelte van de voorzieningen is in handen van allochtone personen, voornamelijk personen van Turkse, Albanische en Armeense afkomst. Aan de aangrenzende Poststrasse en Mühlenmathe zijn nog drie zogeheten cultuurverenigingen van personen met een allochtone achtergrond (Niehoff, 2010, p.2). Dit gedeelte van de stad is vooral populair bij jongeren, met name in de nachten van vrijdag op zaterdag en zaterdag op zondag. Tussen vier en vijf uur in de ochtend gaan de jongeren tegelijk naar huis, omdat de cafés dan sluiten. Op dat moment ontstaan er regelmatig opstootjes en gevechten. Daarnaast bestaan er vermoedens van illegale exploitatie van gokken en zijn er aanwijzingen dat er wordt gehandeld met verdovende middelen in de Bahnhofstrasse (Niehoff, 2010, p.2-3). De criminaliteit die plaatsvindt in Gronau en de steden daaromheen lijkt zich te concentreren in de Bahnhofstrasse in Gronau. Geen andere straat in dit gebied van Noordrijn Westfalen lijkt een dergelijke omvang en verscheidenheid van criminaliteit te herbergen (Interview heer Berning, 7 juni 2011). Criminaliteit verspreidt zich ook niet gelijkmatig over een gebied. Sommige gebieden herbergen een significant hogere mate van criminaliteit dan andere gebieden (Newburn, 2007, p.589). Dit worden ook wel hot spots genoemd. De Bahnhofstrasse in Gronau kan een hot spot genoemd worden.

Figuur 3: Impressie van de Bahnhofstrasse in Gronau

3.2. Begrip criminaliteit

Criminaliteit is geen eenduidig begrip, criminologen en het publiek zijn het vaak onderling niet met elkaar eens. De media dragen veel bij aan het in stand houden van stereotype criminaliteitsbeelden en het verstrekken van kennis over nieuwe vormen van criminaliteit (Lissenberg, 2001, p.32). De meeste criminologen gaan uit van de strafrechtelijke definitie van criminaliteit: gedrag dat past in de door de strafwetgever geformuleerde strafbaarstellingen (Lissenberg, 2001, p.35-36). Dit betekent dat elk gedrag, actie, gebeurtenis of handeling die volgens de wet strafbaar is valt onder de definitie van criminaliteit. Ook in dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van deze definitie, met de reden dat het een geschikte definitie is om op basis van politiestatistieken vast te kunnen stellen welke vormen van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders plaatsvinden in de Bahnhofstrasse in Gronau.

Waar we het verder in dit onderzoek hebben over criminaliteit, *worden die vormen van criminaliteit bedoeld die plaatsvinden in de Bahnhofstrasse in Gronau en gepleegd zijn door uit Enschede afkomstige daders*. Met 'uit Enschede afkomstig' wordt bedoeld dat de dader in ieder geval een link heeft met Enschede door daar, of in de omgeving van de stad te wonen. In dit onderzoek wordt onderzocht waarom personen uit Enschede een delict gaan plegen in de Bahnhofstrasse in Gronau. Er wordt alleen gekeken naar Enschedese personen die een delict hebben gepleegd in de Bahnhofstrasse en daarnaast ook in Nederland reeds één of meerdere delicten hebben gepleegd.

3.3. Begrip verplaatsing

In dit onderzoek wordt geprobeerd een verklaring te geven voor het plaatsvinden van delicten in de Bahnhofstrasse die gepleegd zijn door uit Enschede afkomstige daders. Er wordt alleen gekeken naar Enschedese personen die reeds in Nederland delicten hebben gepleegd. In dit onderzoek wordt dus gekeken naar de beweegredenen van Enschede daders om delicten te plegen in de Bahnhofstrasse in Gronau. Dit kan worden gezien als verplaatsing van daders van Enschede naar de Bahnhofstrasse in Gronau. Dit hoeft echter niet te betekenen dat de dader helemaal geen delicten meer in Nederland pleegt. De verklaringen kunnen worden gezocht in Enschede, misschien vertrekken criminelen uit Enschede omdat daar de pakkans groter is geworden. Er wordt dus gekeken naar pushfactoren die daders er toe aanzetten om niet langer in Enschede hun criminele activiteiten voort te zetten. Maar de verklaringen kunnen ook worden gezocht in Gronau, wat maakt Gronau zo aantrekkelijk dat er Enschedese daders naar toe komen? Er wordt dus ook gekeken naar de pullfactoren die daders er toe bewegen om naar Gronau toe te komen. In de meeste onderzoeken wordt verplaatsing verklaard als gevolg van een gelegenheidsbeperkende maatregel (Hesseling, 1994, blz. 17). Het beleid is bijvoorbeeld in een gemeente veranderd om het aantal delicten in de gemeente te verkleinen en op grond van dit gewijzigde beleid wordt onderzocht of er daardoor verplaatsingseffecten zijn opgetreden. Dat is in dit onderzoek niet het geval. Er wordt gekeken naar zowel de Enschedese pushfactoren als de Gronause pullfactoren die er voor zorgen dat Enschedese daders zich verplaatsen naar de Bahnhofstrasse.

Er bestaan verscheidene vormen van verplaatsing van criminaliteit. Als eerste kan er sprake zijn van verplaatsing van tijdstip. Daders plegen hetzelfde misdrijf, op dezelfde locaties, tegen dezelfde doelwitten met dezelfde werkwijze op een ander tijdstip (Hesseling, 1994, p. 17). Ook kan de werkwijze van daders veranderen. Hetzelfde misdrijf

wordt gepleegd, op dezelfde tijdstippen en locaties, tegen dezelfde doelwitten maar op een andere manier (Hesseling, 1994, p. 17-18). De derde vorm is verplaatsing naar andere doelwitten. Dezelfde misdrijven worden gepleegd, op dezelfde tijdstippen en wijze, tegen dezelfde soorten doelwitten maar op andere doelwitten (Hesseling, 1994, p. 18). Als vierde vorm van verplaatsing, kan criminaliteit ook geografisch verplaatsen. Daders plegen hetzelfde misdrijf, op dezelfde tijdstippen en wijze, tegen dezelfde soorten doelwitten maar op andere geografische locaties (Hesseling, 1994, p. 18). Als laatste is er functionele verplaatsing. Dit treedt op wanneer een dader overstapt van het ene naar het andere type delict. (Hesseling, 1994, p. 18). Er zijn ook combinaties van deze vormen van verplaatsing mogelijk. In dit onderzoek wordt gekeken naar de geografische verplaatsing van een dader en de verklaringen voor dit verschijnsel. Daarnaast wordt onderzocht of er naast geografische verplaatsing van daders sprake is van functionele verplaatsing. Het is interessant om te weten of daders overstappen van het ene naar het andere type delict.

Verplaatsing is in dit onderzoek als volgt gedefinieerd: *Het voortzetten van crimineel gedrag als reactie op Enschedese pushfactoren en Gronause pullfactoren waarbij een dader afkomstig uit Enschede en omgeving een delict pleegt in de Bahnhofstrasse in Gronau.*

3.4. Analyse voorkomende vormen van criminaliteit

22

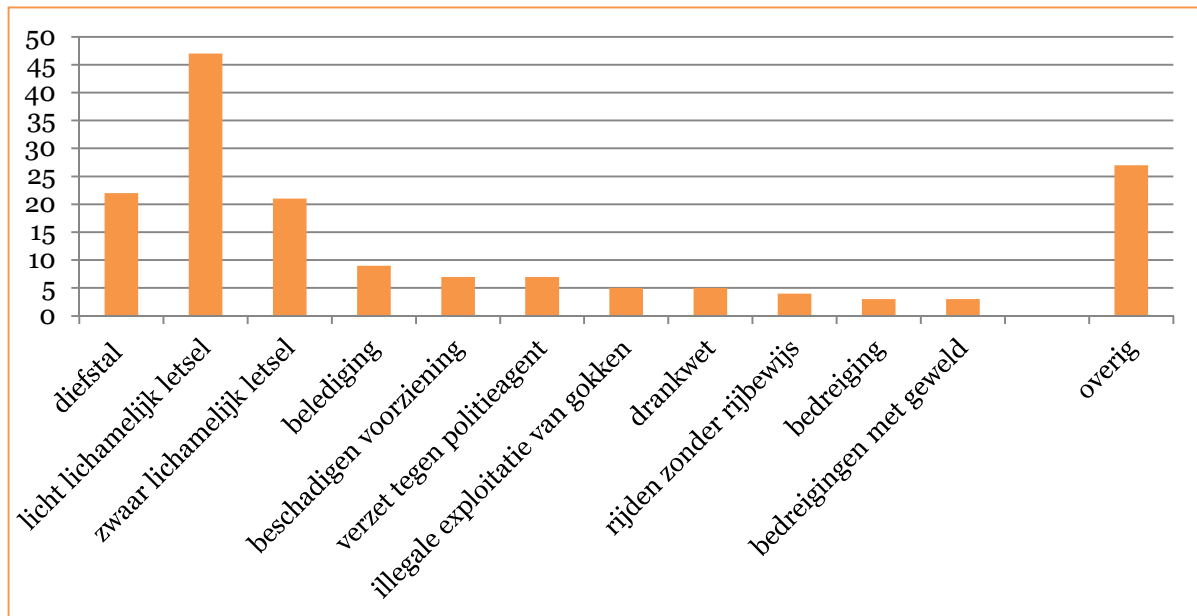
In de tweede paragraaf van dit hoofdstuk is al kort aangestipt dat er gebruik wordt gemaakt van politiestatistieken, eerst wordt besproken wat de beperkingen zijn van politiestatistieken. Daarna zal een overzicht worden gegeven van de voorkomende delicten in de Bahnhofstrasse met achtereenvolgens de delicten waar Nederlanders bij betrokken zijn geweest. De eerste deelvraag wordt beantwoord door deze gegevens na te trekken in de politiestatistieken van Nederland, zodat kan worden bekeken of deze personen reeds eerder in Nederland betrokken zijn geweest bij criminaliteit.

3.4.1. Dark numbers of crime

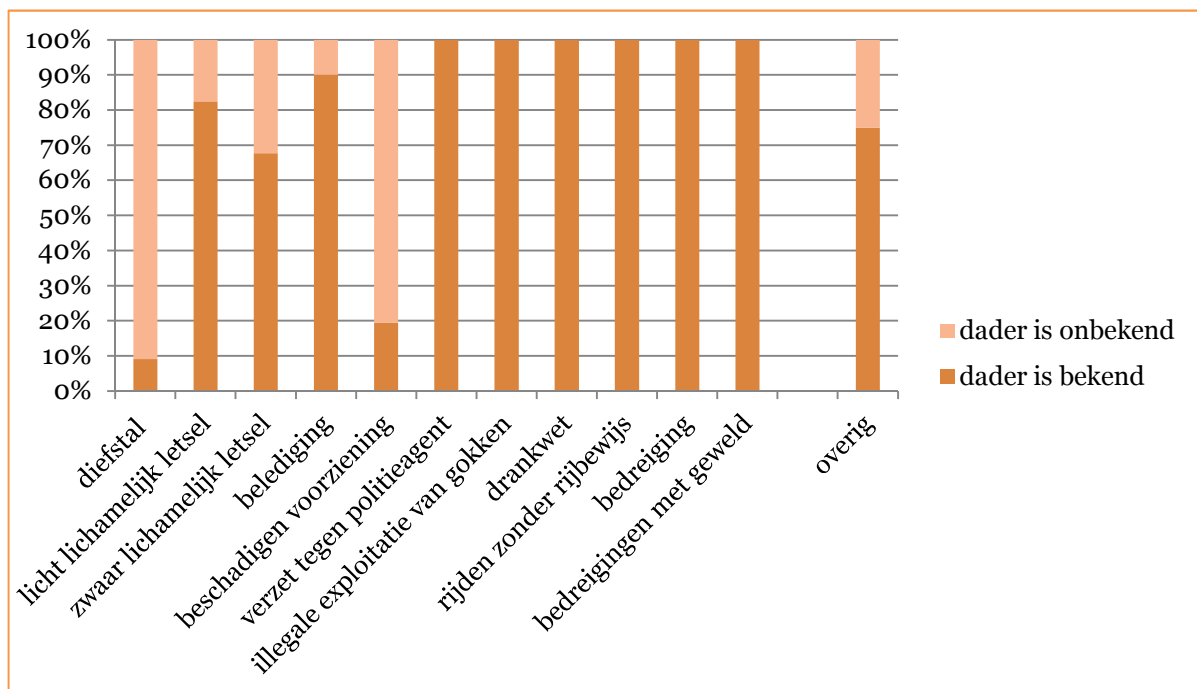
Er dient rekening gehouden te worden met de beperkingen van politiestatistieken. Maar een klein gedeelte, het topje van de ijsberg van alle criminaliteit die plaatsvindt, wordt door burgers gemeld bij de politie. Het grootste gedeelte blijft onbekend, dit worden wel de *dark numbers of crime* genoemd (van Dijk, 2008, p.21). Een groot deel van de overtredingen is niet in de statistieken terug te vinden. De vormen van criminaliteit die naar voren komen zijn dus alleen de geregistreerde gevallen. De ware omvang is waarschijnlijk aanzienlijk hoger. Het is dus lastig om te bepalen of criminaliteit bijvoorbeeld de afgelopen jaren is toegenomen of niet, omdat dit ook te maken kan hebben met de bereidheid van burgers om een strafbaar feit te rapporteren. In dit onderzoek worden politiestatistieken alleen gebruikt om een algemeen beeld te schetsen van de vormen van criminaliteit die plaatsvinden in Bahnhofstrasse in Gronau en gepleegd zijn door uit Enschede afkomstige daders. Er moet dus wel rekening mee worden gehouden dat de ware omvang van criminaliteit in de Bahnhofstrasse in Gronau waarschijnlijk aanzienlijk hoger ligt.

3.4.2. Criminaliteit in de Bahnhofstrasse

In onderstaande figuren zijn de delicten en de omvang daarvan weergegeven die in de jaren 2009 en 2010 plaats hebben gevonden in de Bahnhofstrasse. Deze informatie is verkregen uit data van de politie Gronau.

Figuur 4: Delicten die hebben plaatsgevonden in de Bahnhhofstrasse in de jaren 2009 en 2010. Bij 'overig' behoren de delicten die ≤ 2 keer zijn voorgekomen

Figuur 5: Percentage delicten dader bekend/onbekend voor delicten die hebben plaatsgevonden in de jaren 2009 en 2010 in de Bahnhofstrasse, aangegeven per delict. Bij 'overig' behoren de delicten die ≤ 2 keer zijn voorgekomen

Het valt op dat er vele soorten delicten hebben plaatsgevonden. De criminaliteit die het meeste voorkomt is diefstal en licht en zwaar lichamelijk letsel. Daarnaast is er nog een delict dat opvalt: de illegale exploitatie van gokken. In twee jaar tijd is dit delict vijf keer geregistreerd. Dit is een vorm van criminaliteit dat je niet overal tegenkomt, het is dus

opvallend dat dit voorkomt in deze straat in Gronau. Ook is te zien dat bij met name diefstal de dader onbekend is. Bij minder dan 10% van diefstal is de dader bekend. In 2009 was voor de totale geregistreerde criminaliteit die plaats heeft gevonden in de Bahnhofstrasse 35% van het aantal delicten de dader bekend, en in 2010 bij 38% van het aantal delicten in de Bahnhofstrasse.

3.4.3. Criminaliteit in de Bahnhofstrasse gepleegd door Nederlanders

Voor de jaren 2009 en 2010 is bekeken welke vormen van criminaliteit in de Bahnhofstrasse in Gronau zijn gepleegd door Nederlanders. Deze informatie is verkregen uit data van de Politie Gronau. Op basis van nationaliteit is geselecteerd welke delicten hebben plaatsgevonden in de Bahnhofstrasse in de jaren 2009 en 2010. In figuur 6 staan de delicten waar in 2009 en 2010 Nederlanders verantwoordelijk voor zijn. De delicten zijn allemaal één keer voorgekomen in de Bahnhofstrasse, tenzij anders aangegeven. De delicten zijn gepleegd door verschillende daders.

Categorie	Delict
Gewelddelicten	▪ Licht lichamelijk letsel (2x) ▪ Zwaar lichamelijk letsel
Economisch delict	▪ Illegale exploitatie van gokken
Vernieling	▪ Schade aan eigendommen
Vermogensdelicten	▪ Diefstal ▪ Gewapende overval
Verkeersdelicten	▪ Autorijden zonder rijbewijs ▪ Gevaarlijke verstoring van het wegverkeer ▪ Dronken in het verkeer
Delict tegen de openbare orde	▪ Weerstand tegen politieagent

Figuur 6: Vormen van criminaliteit die plaats hebben gevonden in de Bahnhofstrasse en gepleegd zijn door Nederlanders in de jaren 2009 en 2010

Het aantal delicten dat plaats heeft gevonden in de Bahnhofstrasse in de jaren 2009 en 2010 en gepleegd is door uit Nederland afkomstige personen, lijkt niet groot te zijn. In twee jaar tijd zijn er elf delicten geregistreerd door de Politie Gronau waar Nederlanders voor verantwoordelijk zijn. Voor beide jaren betekent dat 7% van het totale aantal geregistreerde delicten die plaats hebben gevonden in de Bahnhofstrasse gepleegd zijn door Nederlanders (5 van de 71 delicten voor het jaar 2009 en 6 van de 91 voor het jaar 2010). Er is alleen gekeken naar de delicten waarvan de daders en dus ook de nationaliteit bekend is. Het is mogelijk dat bij delicten met onbekende dader Nederlanders betrokken zijn geweest. Er is ook gekeken naar het aantal delicten in geheel Gronau voor het jaar 2010. Ook daar is 7% van het totale aantal delicten dat plaats heeft gevonden in Gronau, en waar de dader van bekend is, gepleegd door Nederlanders (109 van de 1500 delicten). De meest voorkomende delicten in geheel Gronau zijn diefstal en het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel. Dit betekent dus dat er niet meer Nederlanders crimineel actief zijn in de Bahnhofstrasse dan in de rest van Gronau. Voor Nederlandse personen is de Bahnhofstrasse dus niet aantrekkelijker om een delict te plegen dan de rest van Gronau.

Bij de Politie Twente is gekeken waar de Nederlandse personen die een delict hebben gepleegd in de Bahnhofstrasse vandaan komen. Volgens de Gemeentelijke

Basisadministratie (GBA), het bevolkingsregister van Nederland, komen de Nederlanders allemaal uit Enschede. Het lijkt er op dat wanneer mensen een delict plegen hetzij in eigen land, hetzij over de grens in een ander land, zij dit wel in de buurt van hun woonplaats blijven doen. Dit klopt ook met de theorie van afstandverval (*distance decay*). Daders plegen criminaliteit dicht bij hun eigen woonplaats en naarmate de afstand groter wordt, neemt het aantal feiten dat ze plegen ook af. Dus de frequentie van gekozen feiten neemt af met de afstand tot de woonlocatie (Bernasco, 2008, p.14). Gronau ligt niet ver van Enschede af, blijkbaar is het voor de daders van de delicten dichtbij genoeg om daar een delict te plegen.

Om ook daadwerkelijk aan te geven of er sprake is van verplaatsing van criminaliteit is het de bedoeling alleen die vormen van criminaliteit te selecteren waar Nederlanders dader van zijn die in Nederland ook delicten hebben gepleegd. Daarnaast is het interessant om te weten wat voor soort delicten zij dan hebben gepleegd. Zijn ze bijvoorbeeld overgestapt op een ander soort delict, dus is er naast geografische verplaatsing ook sprake van functionele verplaatsing? In figuur 7 op de volgende bladzijde staan in de linker rij nogmaals de delicten die hebben plaatsgevonden in de Bahnhofstrasse en door Nederlanders zijn gepleegd. In de rechter kolom staan de delicten die door diezelfde daders zijn gepleegd maar dan in Nederland.

Bij een aantal delicten is er geen sprake van verplaatsing van criminaliteit. Vijf Nederlanders hebben namelijk geen antecedenten in Nederland, wat betekent dat er geen sprake is van verplaatsing van criminaliteit. In Nederland hebben die personen geen delicten gepleegd. Wat opvalt is dat bij de daders die wel antecedenten hebben in Nederland, zij meestal meerdere delicten hebben gepleegd. Daarnaast zijn het ook niet de minste delicten die zij hebben gepleegd. Verduistering, oplichting, misdrijf tegen de persoonlijke vrijheid, valsheid in geschrifte en bijvoorbeeld ook een aantal delicten die volgens de Opiumwet strafbaar zijn.

Daarnaast zijn er vormen van criminaliteit, die minder belangrijk zijn voor het onderzoek. Met dit onderzoek wordt geprobeerd te verklaren waarom Enschedese daders een delict plegen in de Bahnhofstrasse in Gronau. Het is niet waarschijnlijk dat Enschedese daders speciaal naar de Bahnhofstrasse zijn gekomen om daar iemand bijvoorbeeld lichamelijk letsel aan te doen omdat daar meer gelegenheid is dan op een andere locatie. Er moeten dus vormen van criminaliteit worden geselecteerd waar vanuit kan worden gegaan dat het verschijnsel juist in de Bahnhofstrasse heeft plaatsgevonden doordat daar bepaalde criminaliteitsbevorderende factoren aanwezig zijn. Dit betekent dat er maar één delict overblijft die wel voldoet aan de criteria, namelijk de illegale exploitatie van gokken. Van dit delict is duidelijk dat de Enschedese dader ook in Nederland delicten heeft gepleegd. De dader heeft zelfs een soortgelijk delict gepleegd in Nederland. Ook in Nederland heeft hij mensen de gelegenheid gegeven mee te doen aan een spel waarbij de winnaar wordt bepaald aan de hand van kansbepaling (Wet op de Kansspelen). Daarnaast kan er vanuit worden gegaan dat de dader speciaal naar de Bahnhofstrasse is gekomen om dit delict te begaan. Mogelijke verklaringen waarom deze dader zich hiervoor naar de Bahnhofstrasse heeft verplaatst, worden besproken in hoofdstuk 4 en 5.

Delict Bahnhofstrasse	Delict(en) Nederland
Licht lichamelijk Letsel	▪ Begunstiging (2x) ▪ Valsheid in geschrifte (2x) ▪ Misdrijf tegen openbaar gezag ▪ Oplichting ▪ Diefstal (3x) ▪ Verduistering
Licht lichamelijk Letsel	▪ Diefstal (3x) ▪ Vervulling dienstverplichting onttrokken (Militair Strafrecht) (3x) ▪ Vernieling of beschadiging (2x) ▪ Misdrijf tegen het openbaar gezag ▪ Mishandeling ▪ Misdrijf tegen de openbare orde ▪ Misdrijf waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen in gevaar wordt gebracht
Illegale exploitatie van Gokken	▪ Diefstal (2x) ▪ Misdrijf tegen de persoonlijke vrijheid ▪ Bedreiging met openlijk geweld ▪ Verboden middel (Opiumwet onder 3b) ▪ Gelegenheid gegeven spel kansbepaling (Wet op de Kansspelen)
Diefstal	Geen antecedenten
Schade aan eigendommen	▪ Valsheid in geschrifte ▪ Verboden middel vervaardigen (2x) (Opiumwet) ▪ Verboden middel aanwezig hebben (Opiumwet) ▪ Belediging ▪ Begunstiging ▪ Diefstal
Autorijden zonder rijbewijs	▪ Ontdaan van afvalwater of andere afvalstoffen (Wet Milieubeheer)
Zwaar lichamelijk Letsel	▪ Verduistering ▪ Diefstal (2x) ▪ Mishandeling (2x) ▪ Misdrijven tegen de openbare orde (2x) ▪ Vernieling ▪ Posing tot misdrijf ▪ Begunstiging
Dronken in het verkeer	Geen antecedenten
Weerstand tegen Politieagent	Geen antecedenten
Gevaarlijke verstoring van het wegverkeer	Geen antecedenten
Gewapende overval	Geen antecedenten

Figuur 7: Delicten Bahnhofstrasse en Enschede met elkaar vergeleken. Links staat het delict dat een dader in de Bahnhofstrasse heeft gepleegd. In de kolom ernaast staan de delicten die dezelfde dader in Nederland heeft gepleegd.

3.5. Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de begrippen criminaliteit en verplaatsing van criminaliteit aan de orde gekomen en is onderzocht welke vormen van criminaliteit plaatsvinden in Bahnhofstrasse in Gronau en gepleegd zijn door uit Enschede en omgeving afkomstige daders. Daarmee is ook een antwoord gegeven op de eerste onderzoeksvraag.

In dit onderzoek wordt met het begrip criminaliteit die vormen van criminaliteit bedoeld die plaatsvinden in de Bahnhofstrasse in Gronau en gepleegd zijn door uit Enschede afkomstige daders. Met 'uit Enschede afkomstig' wordt bedoeld dat de dader in ieder geval een link heeft met Enschede door daar of in de nabije omgeving van de stad eerder een delict te hebben gewoond.

Bij verplaatsing van criminaliteit wordt zowel gekeken naar Enschedese pushfactoren als naar Gronause pullfactoren. In dit onderzoek wordt met verplaatsing het volgende bedoeld: het voortzetten van crimineel gedrag als reactie op Enschedese pushfactoren en Gronause pullfactoren waarbij een dader afkomstig uit Enschede en omgeving een delict pleegt in de Bahnhofstrasse in Gronau.

De delicten die zich vooral in de Bahnhofstrasse voordoen zijn diefstal en iemand lichamelijk letsel toebrengen. Voor de periode 2009 en 2010 is bekeken welke vormen van criminaliteit in de Bahnhofstrasse in Gronau zijn voorgekomen en gepleegd zijn door Nederlanders. Dit betreffen geweldsdelicten, een economisch delict, vernieling, verkeersdelicten, vermogensdelicten en een delict tegen de openbare orde. Daarna is in de Nederlandse systemen bekeken of deze Nederlanders afkomstig zijn uit Enschede en of ze in Nederland ook een delict (of delicten) hebben gepleegd. Slechts 7% (11 delicten in totaal voor de jaren 2009 en 2010) van het aantal delicten is gepleegd door Nederlanders. Dit is hetzelfde percentage voor geheel Gronau. De Bahnhofstrasse is dus niet aantrekkelijker voor Nederlanders om een delict te plegen dan de rest van Gronau. Alle Nederlanders zijn afkomstig uit Enschede.

Alleen die vormen van criminaliteit zijn belangrijk voor het onderzoek waar vanuit kan worden gegaan dat het verschijnsel juist in de Bahnhofstrasse heeft plaatsgevonden doordat daar bepaalde criminaliteitsbevorderende factoren aanwezig zijn. Uit deze analyse is alleen de illegale exploitatie van gokken naar voren gekomen. De dader hiervan heeft een soortgelijk delict gepleegd in Nederland. Hiermee is een antwoord gegeven op de eerste deelvraag: *Welke vormen van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders doen zich in de Bahnhofstrasse in Gronau voor?*

4. Voedingsbodem voor criminaliteit

In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op de tweede onderzoeksvraag. Allereerst wordt een reeks factoren opgesteld die criminaliteit kunnen faciliteren. Daarmee wordt antwoord gegeven op de vraag: *Welke factoren faciliteren volgens de theorie de vormen van criminaliteit die aanwezig zijn in de Bahnhofstrasse en gepleegd worden door uit Enschede afkomstige daders?* De vraag *welke verschillen zijn er in maatschappelijke voedingsbodem tussen Enschede en Gronau?* wordt daarna beantwoord. Als laatste wordt dieper ingegaan op de verschillen in politieke en bestuurlijke handhaving van criminaliteit in de twee steden. Daarmee wordt de laatste deelvraag van onderzoeksvraag twee beantwoord: *Welke verschillen zijn er in relevante politieke en bestuurlijke handhaving tussen Enschede en Gronau?*

4.1. Faciliterende factoren

28

In empirisch onderzoek is het vaak de vraag wat de gevolgen zijn van een bepaalde beleidsmaatregel of ontwikkeling. Het zoeken naar een verklaring voor het plaatsvinden en verplaatsen van criminaliteit vereist een omgekeerde benadering (Vollaard, Versteegh, van den Brakel, 2009, p.6). Komt deze criminaliteit en de verplaatsing ervan nu door een beleidsmaatregel of door veranderende maatschappelijke ontwikkelingen? Het startpunt is het vaststellen welke vormen van criminaliteit in de Bahnhofstrasse worden gepleegd door uit Enschede afkomstige daders. Dit is reeds behandeld in het derde hoofdstuk. In de jaren 2009 en 2010 heeft er één delict plaatsgevonden (dat ook daadwerkelijk is geregistreerd) waarbij sprake is van verplaatsing van criminaliteit. Het gaat om de illegale exploitatie van gokken. De vraag is nu welke factoren van invloed zijn op het plaatsvinden van deze vorm van criminaliteit in een bepaald gebied. Als deze factoren in kaart kunnen worden gebracht, is het ook mogelijk om te bepalen in hoeverre deze factoren in Gronau en Enschede aanwezig zijn en wat de verschillen zijn in de mate van aanwezigheid van deze factoren tussen de twee steden. De uitkomst kan verklaren waarom er sprake is van verplaatsing van criminaliteit.

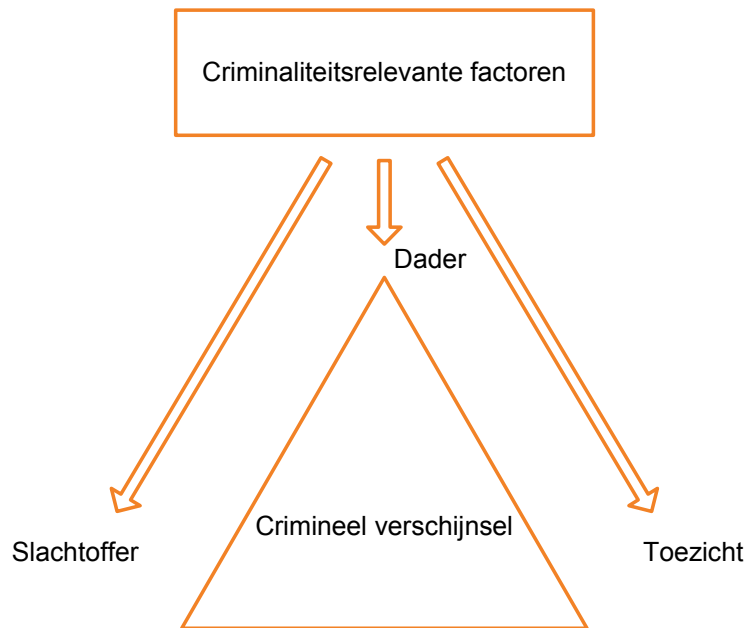
De moeilijkheid in het beantwoorden van een dergelijke vraag is dat het aantal verklarende factoren oneindig is (Vollaard, Versteegh & van den Brakel, 2009, p.6). Het is van belang om de belangrijke verklaringen te onderscheiden van de minder belangrijke verklaringen. Daarnaast zijn er al tal van methoden en theorieën die bruikbaar zijn om te achterhalen welke factoren invloed hebben op het plaatsvinden van criminaliteit in een bepaald gebied. Maar welke van deze methoden en theorieën zijn nu het beste van toepassing in dit onderzoek?

4.1.1. Routine activiteitenbenadering

Een mogelijke benadering bij het bepalen welke factoren van invloed zijn op het plaatsvinden van criminaliteit is de routine activiteitenbenadering. In figuur 8 is te zien dat een crimineel verschijnsel wordt beïnvloed door dader, slachtoffer en toezicht. Deze drie variabelen komen ook voor in de routine activiteitenbenadering van Cohen en Felson (Newburn, 2007, p.287).

Volgens deze theorie vindt een crimineel verschijnsel plaats wanneer er sprake is van:

1. De aanwezigheid van een gemotiveerde dader
2. De aanwezigheid van een aantrekkelijk doelwit en
3. De afwezigheid van voldoende toezicht (Newburn, 2007, p.287).

Figuur 8: schematische weergave beïnvloeding CRF's op criminele verschijnselen.
(Gebaseerd op figuur van Klerks & Kop, 2008)

Wat wordt er nu verstaan onder een gemotiveerde dader, een aantrekkelijk doelwit en voldoende toezicht? Een gemotiveerde dader is iemand die een delict pleegt voor persoonlijk gewin (Pronk, 2009, p. 9). Het kan hier gaan om geldelijk gewin, maar bijvoorbeeld ook om aanzien. Het zijn de redenen waarom een dader een delict pleegt. Met een aantrekkelijk doelwit wordt de waarde bedoeld die doelwitten hebben voor een dader. Daarnaast moeten doelwitten zichtbaar zijn voor de dader en daders moeten fysiek toegang kunnen hebben bij de doelwitten (Pronk, 2009, p.9). Met de afwezigheid van voldoende toezicht wordt bedoeld dat er onvoldoende controle en bescherming is wanneer een strafbaar feit wordt begaan (Pronk, 2009, p. 9). Toezicht kan de aanwezigheid zijn van een politieambtenaar, cameratoezicht, maar ook toezicht van gewone burgers die eventueel getuige kunnen zijn van het delict. Sociale controle is dus ook een onderdeel van toezicht. Hoe meer toezicht, hoe kleiner de kans dat er een delict wordt gepleegd.

Deze drie factoren zijn dus voorwaarden voor het plaatsvinden van een crimineel verschijnsel. Wanneer van één van deze factoren geen sprake is, is de kans aanzienlijk kleiner dat een dader overgaat tot het plegen van een delict. Met behulp van de routine activiteitenbenadering kunnen verklaringen worden gezocht voor het plaatsvinden van criminaliteit. Het kan zijn dat één van de drie factoren bijvoorbeeld niet meer aanwezig is in Enschede, waardoor daders zich verplaatsen naar het centrum van Gronau. Of het kan bijvoorbeeld zijn dat er in het centrum van Gronau aantrekkelijker doelwitten zijn dan in Enschede. Het is dus interessant om te onderzoeken wat de verschillen zijn tussen Enschede en Gronau op het gebied van deze drie factoren, waardoor er een verklaring kan worden gegeven waarom uit Enschede afkomstige daders een delict plegen in Gronau.

4.1.2. SEPTED-dimensies

Een andere methode voor het bepalen welke factoren invloed hebben op het plaatsvinden van criminaliteit in een bepaald gebied is door de invloed van verklarende variabelen afzonderlijk te bepalen aan de hand van empirische studies naar het causale effect van de betreffende variabele op de criminaliteit. Onderzoeken van Levitt (2004) en Vollaard, Versteegh & van den Brakel (2009) zijn hiervan een voorbeeld. In deze studies wordt een verklaring gezocht voor de daling van criminaliteit in respectievelijk de Verenigde Staten en Nederland. Een benadering die hierop aansluit is het identificeren van relevante factoren door gebruik te maken van de zogenaamde SEPTED-dimensies. Deze maatschappelijke categorieën worden zowel in Nederland als daarbuiten gebruikt bij het opstellen van analyses en prognoses (Klerks & Kop, 2007 ; Esman, Ruessink & van den Heuvel, 2008). SEPTED is een afkorting voor de volgende dimensies: sociaal-cultureel, economisch, politiek, technologisch, ecologisch en demografisch. Door per categorie te identificeren welke factoren criminaliteitsrelevant zijn, kan er een overzicht worden gemaakt van factoren die invloed hebben op het plaatsvinden van criminele verschijnselen. Op deze manier wordt vanuit verschillende invalshoeken bekeken welke factoren faciliterend kunnen zijn voor criminaliteit. Zo wordt voorkomen dat met één blik naar de oorzaken voor het plaatsvinden van criminaliteit wordt gekeken. Met een criminaliteitsrelevante factor (CRF) wordt een maatschappelijke factor bedoeld die van invloed is, of kan zijn, op criminele verschijnselen (Dienst Nationale Recherche Informatie, 2004, p.17). Een factor kan een remmende of juist een bevorderende werking hebben op criminele verschijnselen. In figuur 8 is te zien dat CRF's criminele verschijnselen beïnvloeden.

30

De SEPTED-dimensies geven geen verklaring voor de verplaatsing van criminaliteit, waar bij de routine activiteitenbenadering van Cohen en Felson de voorwaarden (aanwezigheid gemotiveerde dader, aantrekkelijk doelwit en ontbreken van voldoende toezicht) dat wel kunnen doen. Daarom wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van de routine activiteitenbenadering om de verplaatsing van criminaliteit te verklaren. Dit gebeurt echter wel met de SEPTED-dimensies in het achterhoofd. Daardoor wordt er niet meer met één blik gekeken naar het probleem, maar wordt via verschillende invalshoeken geanalyseerd in hoeverre de factoren van de routine activiteitenbenadering aanwezig zijn in zowel Enschede als Gronau.

4.2. Voedingsbodem voor criminaliteit?

Nu bekend is naar welke factoren wordt gekeken om te bepalen wat redenen kunnen zijn voor daders om een delict in plaats van in Enschede in de Bahnhofstrasse in Gronau te plegen, kan bepaald worden in hoeverre en op welke manier de factoren aanwezig zijn in zowel Enschede als Gronau. Hiervoor wordt gekeken naar de delicten die in de Bahnhofstrasse in de jaren 2009 en 2010 gepleegd zijn door Nederlanders. In het vorige hoofdstuk zijn deze delicten reeds genoemd. Er wordt gekeken naar alle soorten delicten, ook waarvan duidelijk is dat er geen sprake is van verplaatsing van criminaliteit. Voor deze delicten is het namelijk ook interessant om te weten waarom het delict juist in de Bahnhofstrasse heeft plaatsgevonden en niet in Enschede. In onderstaande deelparagrafen wordt per categorie delict (sommige categorieën zijn samengevoegd) uiteengezet welke van de drie factoren - een gemotiveerde dader, een aantrekkelijk doelwit en de afwezigheid van voldoende toezicht - belangrijk kunnen zijn voor het plaatsvinden van deze vormen van criminaliteit.

4.2.1. Gewelddelicten, delict tegen de openbare orde en vernieling

De gewelddelicten die hebben plaatsgevonden in de Bahnhofstrasse en gepleegd zijn door Nederlanders zijn twee maal licht lichamelijk letsel en zwaar lichamelijk letsel. Rond welk tijdstip deze delicten hebben plaatsgevonden is niet bekend, evenals de exacte locatie waar de delicten hebben plaatsgevonden. De kans is groot dat deze delicten hebben plaatsgevonden in de weekenden buiten op straat, wanneer de kroegen sluiten. Op dat moment, rond vier of vijf uur in de ochtend, ontstaan er regelmatig opstootjes en gevechten in de Bahnhofstrasse. Van vernieling gepleegd door een Nederlander is in de jaren 2009 en 2010 slechts één keer sprake geweest. Het gaat om de schade aan eigendommen. Ook bij dit delict is niet duidelijk waar het exact in de Bahnhofstrasse heeft plaatsgevonden en op welk tijdstip. Waarschijnlijk heeft dit plaatsgevonden in een voorziening die in de Bahnhofstrasse gesitueerd is, maar het zou bijvoorbeeld ook zomaar een auto kunnen zijn waaraan schade is aangericht. Een openbare orde delict dat heeft plaatsgevonden in de Bahnhofstrasse en is gepleegd door een Nederlander, is weerstand tegen een politieagent. Ook hier is niet exact bekend om wat voor soort verzet het gaat. Is het belediging, of wilde de dader bijvoorbeeld een voorziening niet verlaten en heeft hij daarom verzet gepleegd? Dit is onbekend.

Een reden waarom een dader gemotiveerd is om dergelijke delicten te plegen, zou de invloed van alcohol kunnen zijn (Interview heer Nappers, 7 juni 2011; interview heer Nolting, 7 juni 2011). Mensen worden dan sneller agressief en kunnen zichzelf minder goed in de hand houden, waardoor de dader sneller overgaat tot het plegen van één van deze delicten. Dit is niet anders dan wanneer een opstoot, vernieling of verzet tegen een politieagent plaatsvindt in het centrum van Enschede rond sluitingstijd van de kroegen. Ook daar zijn mensen onder invloed van alcohol. Wat van invloed zou kunnen zijn is dat de Bahnhofstrasse een relatief smalle straat is in vergelijking met bijvoorbeeld de Oude Markt in Enschede. Wanneer mensen dan tegelijkertijd de kroeg uitlopen, onder invloed van alcohol, komen ze sneller met elkaar in contact en kan er eenvoudiger een ruzie ontstaan wat kan uitlopen in een gevecht of vernieling. In Enschede zijn ook smalle straatjes waar verschillende cafés zijn gesitueerd, zoals de Stadsgravenstraat. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat er opstootjes ontstaan door het taal- en cultuurverschil. Dat bijvoorbeeld Nederlanders slaags raken met Duitsers in de Bahnhofstrasse. Dit is echter geen verklaring voor verplaatsing van criminaliteit, omdat Duitsers ook wel eens te vinden zijn in het uitgaansleven van Enschede, door de nabijheid van de steden. Dan de factor toezicht. In de Bahnhofstrasse zijn politieagenten gedurende de avonden en nachten in het weekend de gehele tijd aanwezig (o.a. interview heer Nappers, 7 juni 2011). Op deze manier kunnen kleine opstootjes niet voorkomen worden, maar kan er wel voor worden gezorgd dat er geen grotere ontstaan. Hetzelfde geldt voor vernieling, wanneer bij eigendom van iemand anders duidelijk schade wordt aangericht, kunnen politieagenten dit stoppen zodat de omvang van de niet te groot wordt. Ook in Enschede zijn verschillende politieagenten gedurende de uitgaansavonden en –nachten aanwezig in het centrum van Enschede. Er lijken geen duidelijke verschillen te zijn in de aanwezigheid van de factoren tussen Enschede en Gronau bij gewelddelicten, vernieling en een delict tegen de openbare orde.

4.2.2. Economisch delict

Er heeft één economisch delict plaatsgevonden dat gepleegd is door een Nederlander, dit is de illegale exploitatie van gokken. Dit heeft waarschijnlijk plaatsgevonden in één van de voorzieningen in de straat. Dit is het enige delict waarvan is vastgesteld dat er sprake is van verplaatsing van criminaliteit van Enschede naar de Bahnhofstrasse in Gronau. De dader heeft in Nederland namelijk ook verschillende delicten gepleegd. Daarnaast is de illegale exploitatie van gokken een type delict waarbij vanuit kan worden gegaan dat de dader daarvoor speciaal naar de Bahnhofstrasse toe is gekomen om het delict te plegen. Bij het illegaal gokken kan het gaan om grote bedragen, wat makkelijk kan oplopen tot duizenden euro's. Om welke bedragen het bij dit delict gaat, is niet bekend.

Een dader is gemotiveerd om een dergelijk delict te plegen, omdat er veel geld mee verdiend kan worden. Er is sprake van verschillende aantrekkelijke doelwitten, namelijk de mensen die meedoen met het gokken. In Gronau zijn er waarschijnlijk wel een aantal mensen die hier graag aan mee willen doen, omdat er in de stad zelf geen groot legaal casino is, zoals het Holland Casino in Enschede. Daarom is er waarschijnlijk meer geld mee te verdienen dan om bijvoorbeeld in Enschede het gokken te exploiteren. In de Bahnhofstrasse is wel een speelhal gevestigd, waar op speelautomaten gespeeld kan worden. De politie in Gronau is op de hoogte van het plaatsvinden van illegaal gokken in de binnenstad van Gronau. Waarschijnlijk gebeurt dit ook vaker dan het aantal keren dat is geregistreerd. De politie in Gronau kan niet veel doen tegen het illegale gokken. Na sluitingstijd verplaatsen de mensen zich naar een ruimte achter een voorziening in de Bahnhofstrasse (Interview heer Nappers, 7 juni 2011). Er is dus in ieder geval ook een eigenaar van de voorziening die instemt met het plaatsvinden van illegaal gokken in zijn voorziening. De politie weet dan dat daar waarschijnlijk illegaal kansspelen worden gespeeld om geld, maar kan er dan niets aan doen. Ze mogen niet zomaar een dergelijke ruimte betreden. Ook in Enschede vindt illegaal gokken plaats, daar wordt echter niet massaal op ingezet om dit tegen te gaan (Interview heer Meuleman, 16 juni 2011).

Het grootste verschil tussen Enschede en Gronau op het gebied van het plaatsvinden van de illegale exploitatie van gokken is dat het voor de gemotiveerde dader aantrekkelijker is om dit delict in Gronau te spelen omdat daar waarschijnlijk meer mensen aanwezig zijn die geïnteresseerd zijn in het illegale gokken. Dit omdat er geen groot casino is. Relevante informatie voor de factor toezicht wordt ook nog uitgebreid behandeld in paragraaf 4.3., daar komen de verschillen naar voren tussen de twee steden op het gebied van de politieke en bestuurlijke aanpak van criminaliteit.

4.2.3. Vermogensdelicten

Een gewapende overval en diefstal zijn de twee vermogensdelicten die hebben plaats gevonden in de Bahnhofstrasse en gepleegd zijn door uit Enschede afkomstige daders.

Zijn er in Gronau aantrekkelijkere doelwitten dan in Enschede voor deze daders? Deze vraag is niet goed te beantwoorden, omdat niet bekend is in welk vermogen de dader precies geïnteresseerd zijn. Dan is ook niet te bepalen of er een verschil is in de aanwezigheid van dit vermogen tussen Enschede en Gronau. In beide steden zijn in het centrum voldoende voorzieningen en woningen te vinden waar 'wat' te halen valt. Is er iets te zeggen over de aanwezigheid van toezicht in beide steden? Het zou kunnen zijn dat in het centrum van Enschede meer mensen rondlopen omdat dit een grotere stad is. Deze

mensen kunnen als getuige dienen wanneer een delict plaatsvindt. De pakkans is dan groter.

Er zijn geen duidelijke verschillen tussen de aanwezigheid van de factoren voor vermogensdelicten in Enschede en Gronau.

4.2.4. Verkeersdelicten

De volgende verkeersdelicten hebben plaatsgevonden: autorijden zonder rijbewijs, gevaarlijke verstoring van het wegverkeer en dronken in het verkeer. Dit zijn duidelijk delicten waarbij geen sprake is van verplaatsing van criminaliteit, de mensen zijn hiervoor niet speciaal naar de Bahnhofstrasse gekomen om deze delicten te plegen. Dit zijn ook geen daders die in Nederland veel vaker delicten hebben gepleegd, twee daders hebben geen antecedenten in Nederland, een dader voor een overtreding van de wet Milieubeheer.

Wat over deze delicten gezegd kan worden, is dat er wellicht in de Bahnhofstrasse beter toezicht is op het gebied van verkeersdelicten dan in Enschede. Dit kan er voor zorgen dat ze juist in Gronau wel aangehouden zijn voor deze delicten en in Enschede niet.

4.2.5. Overzicht

Er zijn niet direct duidelijke verschillen aan te tonen tussen Enschede en Gronau op de aanwezigheid van de factoren van de routine activiteitenbenadering. Over de aanwezigheid van een gemotiveerde dader is niet veel te zeggen, omdat het in dit onderzoek al om Nederlandse daders gaat. Het staat al vast welke daders deze delicten hebben gepleegd. Het is ook moeilijk uiteen te zetten waarom deze daders gemotiveerd zijn om een delict te plegen. Factoren die meespelen voor de gemotiveerdheid van de dader zijn de invloed van alcohol waardoor de daders agressiever zijn dan normaal, en het geld wat de daders verdienen bij het plegen van dergelijke delicten. De aanwezigheid van een aantrekkelijk doelwit speelt mee bij geweldsdelicten, de daders worden agressief en daardoor is het aantrekkelijk om een persoon bijvoorbeeld lichamelijk letsel aan te doen. De aanwezigheid van een aantrekkelijk doelwit is vooral van belang bij de illegale exploitatie van gokken. Waarschijnlijk zijn er in Gronau meer mensen die mee willen doen met illegale kansspelen om geld, omdat er in Gronau – in tegenstelling tot Enschede – geen groot casino aanwezig is. Het kan zijn dat de factor toezicht invloed heeft op de verschillen tussen maatschappelijke voedingsbodem, maar daar is op dit moment nog niet veel over te zeggen. Meer hierover in de volgende paragraaf.

4.3 Politiële en bestuurlijke handhaving

Het is belangrijk om meer te weten te komen over de verschillen tussen Enschede en Gronau op het gebied van politieke en bestuurlijke handhaving. Wanneer aan beide zijden van de grens meer inzicht bestaat over het beleid van elkaar, dan kan er ook eenvoudiger grensoverschrijdend worden samengewerkt. Daarnaast bestaat er het vermoeden dat de verplaatsing van criminaliteit te maken heeft met het uiteenlopende beleid op het gebied van handhaving tussen de twee steden. In deze paragraaf wordt per stad het beleid en de totstandkoming daarvan met elkaar besproken.

4.3.1. Politie en bestuurlijke handhaving in Enschede

Eerst worden de structuur en verantwoordelijkheden van bestuur en politie besproken, daarna het huidige beleid ten aanzien van de criminaliteit in Enschede.

Structuur in Nederland

Op dit moment bestaat de Nederlandse Politie uit 25 regionale korpsen en één Korps Landelijke Politiediensten (KLPD). De korpschef heeft formeel de positie van ambtelijk hoofd van de politieorganisatie die onder verantwoording van de korpsbeheerder opereert (Boorsma & Tijhuis, 2009, p.27). De korpsbeheerder is de burgemeester van de provinciehoofdstad of anders de grootste gemeente van de regio. Belangrijk is de regionale driehoek. Die bestaat uit de korpsbeheerder, de hoofdofficier van Justitie en de korpschef. Daarnaast bestaan er ook lokale driehoeken, bestaande uit de lokale politiefchef, de burgemeester en de gebiedsofficier van Justitie (Boorsma & Tijhuis, 2009, p.29). Het KLPD is een ondersteunend specialistisch politiekorps met taken die van landelijk of internationaal belang zijn (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2011).

Vier belangrijke begrippen ten aanzien van de verdeling van verantwoordelijkheden bij de Nederlandse Politie zijn de volgende (Boorsma & Tijhuis, 2009, p.28-29):

- Gezag, de beslisbevoegdheid over een daadwerkelijke inzet van de politie. Gezag ten aanzien van het handhaven van openbare orde en de hulpverlening berust bij de burgemeester. Gezag ten aanzien van de strafrechtelijk handhaving van de rechtsorde berust bij de officier van Justitie.
- Beheer, de zorg voor de organisatie en instandhouding van het politieapparaat en de bevoegdheid tot het geven van aanwijzingen zodat het politiekorps zo doeltreffend mogelijk functioneert. Deze taak berust bij de korpsbeheerder.
- Bestuur, dit is het college dat krachtens opgedragen bevoegdheid de aangelegenheden regelt en leidt. Voor de politie is dit het regionaal college. Dat bestaat uit alle burgemeesters van gemeenten uit de politieregio en de hoofdofficier van Justitie. De voorzitter is de korpsbeheerder.
- Beleid, is een streven naar het bereiken van bepaalde doeleinden met bepaalde middelen en bepaalde tijdskeuzen. In het regionaal beleidsplan staat het beleid van de politie beschreven. Dit beleidsplan wordt opgesteld door de korpsbeheerder, in overeenstemming met de hoofdofficier van Justitie. Door het regionaal college wordt het vastgesteld.

Het huidige kabinet Rutte wil de organisatie van de politie wijzigen, zodat er meer tijd over is voor de veiligheid op straat. Het is de bedoeling dat er per januari 2012 één nationale politie komt. De 26 korpsen verdwijnen en daarvoor in de plaats komt één nationale politie, bestaande uit tien regionale eenheden. De minister van Veiligheid en Justitie krijgt de volledige ministeriële verantwoordelijkheid, hij stelt de begroting en de capaciteit vast en stelt de kaders vast waarbinnen de nationale politie werkt (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2011^a). Het gezag over de politie verandert niet. Lokaal maken de burgemeester en de officier van Justitie afspraken over de inzet van de politie en de gemeente maakt een integraal veiligheidsplan (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2011^a).

Huidige beleid in Enschede

In de praktijk is het driehoeksoverleg erg belangrijk, daar komen de verschillende partijen bij elkaar en wordt bepaald hoe het lokale veiligheidsbeleid moet worden vormgegeven. De burgemeester is de sturende partij, en geeft aan wat ze graag gedaan wil zien (Interviews heer Meuleman, 16 juni 2011 en heer Wesseloo, 15 juni 2011). Grofweg ligt de 'wat-vraag' bij de gemeente en de 'hoe-vraag' bij de politie, aldus de heer Wesseloo, plaatsvervangend sectorhoofd van de Politie Twente (Interview 15 juni 2011). De afgelopen jaren probeerde de politie steeds meer proactief en preventief te werken, maar doordat de politie het nu met minder medewerkers moet doen, wordt ze min of meer gedwongen om repressief te werken. Er vindt een verschuiving plaats van proactief en preventief werken richting repressief. Er wordt dus weer meer opgetreden als de delicten al hebben plaatsgevonden en niet door te proberen voorkomen dat er delicten plaatsvinden (Interview heer Wesseloo, 15 juni 2011).

Op dit moment is er sprake van veel criminaliteit in Enschede op het gebied van woninginbraken, vooral in studentenwoningen. Daarnaast vinden er veel autokraken plaats en het aantal fietsendiefstallen schiet omhoog. Ook neemt de drugsoverlast de laatste tijd toe. Daarnaast is er een piek met inbraken in het buitengebied. Dat speelt zich in de gehele oostgrens van Nederland af. Het zijn vooral Poolse daders die woning- en schuurinbraken plegen. Alles gaat in een busje de grens over en wordt vervoerd naar Polen of Litouwen (Interview heer Wesseloo, 15 juni 2011).

In Nederland is sinds de jaren '80 naast de strafrechtelijke aanpak ook de bestuurlijke aanpak van criminaliteit in beeld. Als de criminaliteit effectief bestreden moet worden, moet er een dubbelstrategie wordt gevolgd. Een strategie waarbij de strafrechtelijke en bestuurlijke bevoegdheden elkaar aanvullen (van Daele et al., 2010, p.13). Via de bestuurlijke weg kunnen criminele praktijken worden bestreden. Criminelen hebben namelijk de bovenwereld nodig en zijn bijvoorbeeld afhankelijk van de beschikking over panden en/of bedrijven om de illegale activiteiten te kunnen exploiteren (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2010, p.10). Hiervoor zijn vergunningen nodig, en daar komen de boven- en onderwereld samen. Hier zijn mogelijkheden om wat aan het bestaan van deze criminele activiteiten te doen. Aanvragen van vergunningen en subsidies kunnen bijvoorbeeld worden geweigerd (Centrum voor Criminaliteitspreventie en veiligheid, 2010, p.10). Om gemeenten instrumenten te geven om ook daadwerkelijk preventief in te kunnen grijpen, werd de wet BIBOB ontwikkeld. Vergunningen en subsidies kunnen geweigerd worden of reeds verleende vergunningen en subsidies kunnen worden ingetrokken. Dit kan worden gedaan "indien ernstig gevaar bestaat dat de vergunning of subsidie mede zal worden gebruikt om uit gepleegde strafbare feiten verkregen of te verkrijgen, op geld waardeerbare voordelen te benutten of strafbare feiten te plegen", aldus artikel 3 van de wet BIBOB (van Daele, 2010, p.131). Aanvragers van subsidies en vergunningen kunnen dan als er een vermoeden bestaat, worden gescreend. Onder andere gemeenten, Belastingdienst en politie werken dan met elkaar samen, het RIEC assisteert hierin.

Ook in Enschede wordt gebruik gemaakt van deze aanpak. Bij horecagelegenheden, maar bij bijvoorbeeld ook coffeeshops worden regelmatig eigenaren gescreend. Bij sommige eigenaren wordt de vergunning of subsidie niet gegeven of ingetrokken. Deze aanpak werkt zowel preventief als repressief. Als vergunningen of subsidies niet worden gegeven

werkt het preventief, wanneer ze worden ingetrokken werkt het repressief. Op deze manier kan worden voorkomen dat de overheid criminele activiteiten blijft faciliteren.

4.3.2. Politie en bestuurlijke handhaving in Gronau

Eerst worden de structuur en de verantwoordelijkheden van politie en bestuur in Duitsland besproken, daarna het huidige beleid in Gronau.

Structuur in Duitsland

Duitsland bestaat uit zestien deelstaten die zelf veel verantwoordelijkheden hebben, meer dan de provincies in Nederland. De verantwoordelijkheid voor de wetgeving wordt in Duitsland verdeeld tussen de zestien deelstaten en de Bondsdag (is te vergelijken met de Tweede Kamer in Nederland). De wetgevende bevoegdheid voor alle aangelegenheden die betrekking hebben op de Bondsrepubliek als geheel, bijvoorbeeld het buitenlandse en defensiebeleid en de monetaire politiek worden door de Bondsdag bepaald (Borck & Bappert, 2008, p.14). Deelstaatregeringen kunnen zelf wetten uitvaardigen, maar alleen wanneer de Bondsdag geen gebruik maakt van zijn recht op wetgeving. De deelstaten zijn vooral verantwoordelijk voor culturele belangen, het onderwijs, de binnenlandse veiligheid, het bouwwezen en de gezondheidszorg (Borck & Bappert, 2008, p.17). Er vindt regelmatig overleg plaats tussen de ministers van de deelstaten en de betrokken ministers op nationaal niveau. Elke deelstaat heeft een eigen regering en een eigen grondwet.

36

De politie is in de eerste plaats 'Ländersache', een zaak van de deelstaten (Borck & Bappert, 2008, p.53). Elke deelstaat is afzonderlijk verantwoordelijk voor de politie (Cachet et al., 2009, p.235). De politie valt onder de minister van Binnenlandse Zaken van de deelstaat. Er is geen sturing van de kant van het Openbaar Ministerie en van de gemeente, hier wijkt het dus duidelijk af van de politiek-bestuurlijke inbedding van Nederland (Cachet et al., 2009, p.240). De burgemeester heeft geen bevoegdheden met betrekking tot de reguliere politie. Dit is een zaak van de deelstaat. De burgemeester heeft wel bevoegdheden op het terrein van openbare orde en veiligheid. Bij de gemeente Gronau is daar een aparte afdeling voor. Dit heet het 'Ordnungsamt', de dienst openbare orde en veiligheid. Medewerkers van deze afdeling controleren onder andere de horeca in de stad. Ze controleren of het allemaal aan de eisen voldoet (Borck & Bappert, 2008, p.57). Samenwerking tussen gemeente en politie is er alleen op vrijwillige basis als er een specifiek probleem is. Elke partij heeft haar eigen taken en verantwoordelijkheden, binnen eigen afgebakend terrein (Cachet et al., 2009, p.244). Dit is het beginsel van 'saubere Aufgabentrennung'. De burgemeester kan dus geen orders geven aan de politie. De lokale politiemedewerkers treden op bij verkeersongelukken en bij lichte criminaliteit. Bij zware criminaliteit nemen de collega's van de districten of korpsen de taken over, voor Gronau betekent dit dat de collega's van Kreis Borken het overnemen.

Sinds 2007 is er in Noordrijn Westfalen een deelstaatbrede dienst voor politiezaken, het 'Landesamt für polizeiliche Dienste' in Duisburg. In bijna alle gemeenten zijn politiebureaus of politieposten ('Polizeiinspektionen' of 'Polizeiwachen'). In Gronau is er een politiepost. Deze valt onder de verantwoordelijkheid van het politiekorps, de districtscommissaris van Kreis Borken. De landraad is het hoofd van een gebied, Gronau valt onder Kreis Borken. De landraad is een gekozen functionaris en wordt gekozen in directe verkiezingen. Door de minister wordt de landraad benoemd als politiechef

(Cachet et al., 2009, p. 245). Zij zijn gebonden aan de aanwijzingen van het ministerie. De minister beslist in politieaangelegenheden, de landraad kan dus geen eigen politiebeleid ontwikkelen. Er wordt veel belang gehecht aan de 'saubere Aufgabentrennung', mengvormen waar het lokale en deelstaatsniveau door elkaar lopen kunnen tegenstand verwachten (Cachet et al., 2009, p.247).

Huidige beleid in Gronau

In Gronau bestaat er een goede samenwerking tussen de afdeling openbare orde en veiligheid van de gemeente en de politie. Dit is een groot voordeel, in vergelijking met bijvoorbeeld andere Duitse gemeenten. Sinds twee jaar is aan het begin van de Bahnhofstrasse een kantoor gevestigd waar de gemeente en de politie beide met een kleine delegatie gevestigd zijn. Er is daar dagelijks een politieagent aanwezig en ambtenaar van de gemeente Gronau. Daardoor is er ook meer contact met de buurt, zoals met de eigenaren van de voorzieningen in de straat en mensen die in de straat wonen. Men houdt de voorzieningen in de straat goed in de gaten. Zowel de gemeente als de politie zijn op de hoogte van voorzieningen die juist zijn en voorzieningen waar het niet helemaal pluis is (Interviews heer Baumann, 8 juni 2011 en heer Nappers, 7 juni 2011).

Er kan worden opgemerkt dat de politie Gronau zelf weinig kan doen aan het voorkomen van criminaliteit in de Bahnhofstrasse. Lichte criminaliteit en verkeersongevallen neemt de politie Gronau voor haar rekening, maar bij zwaardere criminaliteit wordt dit geregeld vanuit het Kreis Borken. Dit is een nadeel, omdat ze niet altijd zelf kunnen optreden in de Bahnhofstrasse. De politie en gemeente zijn goed op de hoogte wat er zoal speelt in de straat, maar kunnen er niet zoveel aan veranderen, behalve ervoor zorgen dat grote vechtpartijen niet uitlopen in grotere vechtpartijen. Ze kunnen het alleen doorspelen naar Kreis Borken.

Het beleid van de politie is repressiever van aard dan in Nederland. De preventieve en bestuurlijke aanpak zoals dit in Nederland sinds de jaren '80 al bestaat komt in Duitsland niet veel voor. Vanuit Kreis Borken worden bijvoorbeeld grote controles georganiseerd bij voorzieningen in de Bahnhofstrasse, dat is dit jaar reeds twee keer voorgekomen. Met een soort 'razzia' kamt de politie dan elke voorziening uit. Er wordt bijvoorbeeld gecontroleerd op de leeftijd van de gasten die er op dat moment zijn, op het gebruik van verdovende middelen, op het schenken van alcohol, en bijvoorbeeld ook of er illegaal wordt gegokt.

4.3.3. Vergelijking handhaving Enschede en Gronau

Er is een aantal verschillen in handhaving tussen Enschede en Gronau aan te wijzen. Er bestaat in Duitsland geen sturing voor de politie vanuit het Openbaar Ministerie en de gemeente. In Nederland bestaat dit wel, ingebed in het driehoeksoverleg. In Duitsland werkt de politie niet veel met andere organisaties samen, alleen wanneer dit echt nodig is voor een bepaald probleem.

De aanpak van criminaliteit in de steden is verschillend. In Enschede wordt criminaliteit zowel preventief als repressief aangepakt. In Gronau is dit ook zowel preventief als repressief, maar bij de zwaardere criminaliteit is de aanpak vooral repressief. Hierbij is te denken aan de grotere controles in de voorzieningen in de Bahnhofstrasse die met enige

regelmaat vanuit het Kreis Borken worden georganiseerd. Opvallend aan de preventieve aanpak in Nederland is de wet BIBOB, waarbij eigenaren van voorzieningen kunnen worden gescreend. Subsidies en vergunningen kunnen dan niet worden verleend of zelfs worden ingetrokken.

4.4. Conclusie

Aan de hand van de routine activiteitenbenadering zijn er factoren geselecteerd die criminaliteit faciliteren. Volgens deze theorie van Cohen en Felson vindt een crimineel verschijnsel plaats wanneer er sprake is van: 1) de aanwezigheid van een gemotiveerde dader, 2) de aanwezigheid van een aantrekkelijk doelwit en 3) de afwezigheid van voldoende toezicht. Deze drie factoren zijn geselecteerd als faciliterende factoren voor criminaliteit, hiermee is een antwoord gegeven op deelvraag 2a: *Welke factoren faciliteren in theorie de vormen van criminaliteit die aanwezig zijn in de Bahnhofstrasse en gepleegd worden door uit Enschede afkomstige daders?*

De deelvraag *Welke verschillen zijn er in maatschappelijke voedingsbodem voor criminaliteit tussen Enschede en Gronau?* is niet eenvoudig te beantwoorden. Er is met behulp van de factoren van de routine activiteitenbenadering een duidelijk verschil aan te wijzen tussen de voedingsbodem van Enschede en Gronau wat betreft de illegale exploitatie van gokken. Het is voor de dader waarschijnlijk aantrekkelijk om een dergelijk delict in Gronau te plegen, omdat daar meer aantrekkelijke doelwitten zijn. Daar zijn waarschijnlijk meer mensen geïnteresseerd om mee te doen met kansspelen om geld, omdat er in Gronau geen groot legaal casino aanwezig is zoals in Enschede.

Wat betreft de geweldsdelicten – die veel voorkomen in de Bahnhofstrasse – lijken er geen grote verschillen aan te wijzen tussen de voedingsbodem voor deze vorm van criminaliteit tussen de steden Enschede en Gronau. Factoren die van invloed zijn voor het plaatsvinden van deze geweldsdelicten zijn de invloed van alcohol, de smalle straten, het taal- en cultuurverschil tussen de aanwezige personen in het centrum van de steden en als laatste het wel of niet aanwezig zijn van voldoende toezicht. Deze factoren lijken ongeveer in dezelfde mate aanwezig te zijn in beide steden.

De verschillen tussen de politieke en bestuurlijke handhaving in Enschede en Gronau zijn dat de politie Gronau minder met verschillende organisaties samenwerkt dan de politie in Enschede. Daarnaast is de aanpak van criminaliteit niet gelijk aan elkaar. Enschede richt zich veel op de preventieve aanpak en Gronau op de repressieve aanpak. Hiermee is een antwoord gegeven op de volgende deelvraag: *Welke verschillen zijn er in relevante politieke en bestuurlijke handhaving tussen Enschede en Gronau?*

5. Verklaringen voor grensoverschrijdende criminaliteit

Dit hoofdstuk beschrijft verschillende verklaringen die kunnen worden gegeven voor het plaatsvinden van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders in de Bahnhofstrasse in Gronau. Er wordt een antwoord gegeven op de derde en laatste onderzoeksvraag: *In hoeverre kunnen de verschillen in maatschappelijke voedingsbodem en politieke en bestuurlijke handhaving tussen Enschede en Gronau het plaatsvinden van de gesignaleerde criminaliteit verklaren?* Aan de hand van de gesignaleerde verschillen in voedingsbodem tussen Enschede en Gronau in hoofdstuk 4 en aan de hand van afgenomen interviews bij politiemensen en gemeenten in beide steden wordt in dit hoofdstuk geanalyseerd welke verklaringen voor de verplaatsing van criminaliteit hieruit kunnen worden getrokken. Elke paragraaf geeft een mogelijke verklaring voor de verplaatsing van criminaliteit.

5.1. Verschillen in handhaving

In Duitsland is er niet op grote schaal samenwerking tussen veiligheidsorganisaties. Elke partij heeft haar eigen taken binnen eigen afgebakend terrein. Dit is het beginsel van 'Saubere Aufgabentrennung'. In Nederland is er meer samenwerking. Al in het driehoeksoverleg wordt het beleid gezamenlijk uiteen gezet door de officier van Justitie, korpsbeheerder en korpschef. Daarnaast vindt er ook samenwerking plaats met andere partijen zoals de provincie, Belastingdienst en andere semi-overheden. Een organisatie als het RIEC werkt dan als een platform om verschillende organisaties van informatie te voorzien en met elkaar te laten samenwerken.

Als iemand bijvoorbeeld eigenaar is van een horecagelegenheid dan bestaat de kans dat je door deze organisaties tezamen wordt gescreend in het kader van de Wet BIBOB. Hierdoor kunnen vergunningen en subsidies worden ingetrokken of niet worden verleend. Doordat in Nederland verschillende organisaties met elkaar samenwerken om criminaliteit te voorkomen en te stoppen en dit in Duitsland in mindere mate het geval is, is het mogelijk dat daders zich om die reden verplaatsen.

5.2. Toezicht in de Bahnhofstrasse

Op dit moment wordt er in de Bahnhofstrasse door de politie veel aan gedaan om grote vechtpartijen te voorkomen of er voor te zorgen dat het niet te erg uit de hand loopt. Er wordt veel gesurveilleerd. Op zwaardere vormen van criminaliteit die in de Bahnhofstrasse voorkomen is niet veel toezicht. Dit komt onder andere doordat de politiepost in Gronau zich veelal bezighoudt met lichte criminaliteit en verkeersongevallen. De aanpak van zwaardere vormen van criminaliteit wordt gedaan door Kreis Borken. Politieagenten weten wel dat er bijvoorbeeld wordt gehandeld in drugs of dat er illegaal wordt gegokt, maar kunnen er op dat moment niet veel aan doen. Wanneer de kroegen sluiten, verplaatsen daders zich bijvoorbeeld naar een ruimte achter de voorziening waardoor de politie daar niet meer zomaar naar binnen mag komen.

5.3. Aantrekkelijke doelwitten in de Bahnhofstrasse

Deze paragraaf heeft betrekking op de illegale exploitatie van gokken, het delict waarvan is vastgesteld dat er sprake is van verplaatsing van criminaliteit. In Gronau is geen groot legaal casino zoals het Holland Casino in Enschede. In Gronau zijn er daarom waarschijnlijk meer aantrekkelijke doelwitten te vinden die graag een kansspel willen spelen om geld. Het zou zo kunnen zijn dat de dader zich daarom heeft verplaatst van Enschede naar Gronau om deze criminele activiteit voor te zetten.

5.4. De nabijheid van de steden

Enschede en Gronau zijn een agglomeratie van aan elkaar gegroeide steden. Glanerbrug, dat onder de gemeente Enschede valt, is zeer dicht bij de grens met Duitsland gesitueerd. Ook Gronau ligt dicht tegen de grens aan. De meeste daders plegen een delict dicht bij huis. Het is voorstelbaar dat een Enschedese dader net zo makkelijk naar Gronau gaat als naar Enschede om een delict te plegen. Beide steden zijn namelijk dichtbij.

5.5. Conclusie

Er zijn vier verklaringen te noemen voor het plaatsvinden van criminaliteit gepleegd door Enschedese daders in de Bahnhofstrasse in Gronau. Hiermee kan een antwoord worden gegeven op de volgende vraag: *In hoeverre kunnen de verschillen in maatschappelijke voedingsbodem en politieke en bestuurlijke handhaving tussen Enschede en Gronau het plaatsvinden van de gesignaleerde criminaliteit verklaren?*

40

De eerste verklaring is dat er in Duitsland weinig samenwerking bestaat tussen gemeente, politie, Justitie en andere organisaties en in Nederland wel. Doordat er in Nederland eigenaren van voorzieningen kunnen worden gescreend, is het mogelijk om facilitering van criminaliteit te voorkomen. Daardoor kan er sprake zijn van verplaatsing van criminaliteit naar Duitsland, omdat daar geen screening plaatsvindt. De tweede verklaring is dat er in de Bahnhofstrasse in Gronau niet voldoende toezicht is om zwaardere vormen van criminaliteit aan te pakken. De derde verklaring is dat doordat in Gronau geen groot legaal casino is zoals in Enschede, daders van de illegale exploitatie van gokken zich wellicht verplaatsen van Enschede naar Gronau. In Gronau zijn waarschijnlijk meer aantrekkelijke doelwitten. De vierde en laatste verklaring is de nabijheid van de steden. Enschede en Gronau zijn een agglomeratie van aan elkaar gegroeide steden. Het is daarom mogelijk dat Enschedese daders net zo makkelijk naar het centrum van Gronau gaan om criminaliteit te plegen als naar het centrum van Enschede, omdat het qua afstand niet uitmaakt.

6. Conclusies en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk worden de conclusies, aanbevelingen en beperkingen aangegeven. In de eerste paragraaf worden de onderzoeksvragen beantwoord. Daarna worden in de tweede paragraaf aanbevelingen gedaan voor de maatschappij en de wetenschap. In paragraaf drie worden de beperkingen van het onderzoek aangegeven.

6.1 Conclusies

Dit onderzoek heeft als hoofddoel verklaringen te geven voor de criminaliteit die plaatsvindt in de Bahnhofstrasse in Gronau en gepleegd wordt door uit Enschede afkomstige daders. Voordat de centrale vraag wordt beantwoord worden hieronder de antwoorden op de deelvragen uiteengezet.

6.1.1. Antwoorden op deelvragen

1. *Welke vormen van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders doen zich in de Bahnhofstrasse in Gronau voor?*

De vormen van criminaliteit die plaatsvinden in de Bahnhofstrasse en gepleegd zijn door Nederlanders zijn de volgende:

Categorie	Delict
Gewelddelicten	▪ Licht lichamelijk letsel (2x) ▪ Zwaar lichamelijk letsel
Economisch delict	▪ Illegale exploitatie van gokken
Vernieling	▪ Schade aan eigendommen
Vermogensdelicten	▪ Diefstal ▪ Gewapende overval
Verkeersdelicten	▪ Autorijden zonder rijbewijs ▪ Gevaarlijke verstoring van het wegverkeer ▪ Dronken in het verkeer
Delict tegen de openbare orde	▪ Weerstand tegen politieagent

Figuur 6: Vormen van criminaliteit die plaats hebben gevonden in de Bahnhofstrasse en gepleegd zijn door Nederlanders in de jaren 2009 en 2010

Alle delicten zijn gepleegd door personen die woonachtig zijn in Enschede. Niet bij alle delicten is sprake van verplaatsing van criminaliteit. Een aantal daders heeft geen antecedenten in Nederland. Daarnaast is er een aantal delicten waar vanuit kan worden gegaan dat men daarvoor niet speciaal naar de Bahnhofstrasse toe is gekomen om het delict te plegen. Dit betreffen de gewelddelicten, vernieling en het delict tegen de openbare orde. Het enige delict waarbij sprake is van verplaatsing van criminaliteit is de illegale exploitatie van gokken. De dader van dit delict is in Nederland ook al eerder opgepakt wegen hetzelfde soort delict.

2. *Welke factoren faciliteren volgens de theorie de vormen van criminaliteit die aanwezig zijn in de Bahnhofstrasse en gepleegd worden door uit Enschede afkomstige daders?*

Er zijn veel factoren te noemen die criminaliteit kunnen faciliteren, maar omdat het moeilijk is om hiervan een overzichtelijk beeld te kunnen schetsen is er gebruik gemaakt

van de routine activiteitenbenadering. Volgens deze theorie vindt een crimineel verschijnsel plaats wanneer er sprake is van:

1. De aanwezigheid van een gemotiveerde dader
2. De aanwezigheid van een aantrekkelijk doelwit
3. De afwezigheid van voldoende toezicht

2a. Welke verschillen zijn er in maatschappelijke voedingsbodem voor criminaliteit tussen Enschede en Gronau?

Aan de hand van de drie factoren van de routine activiteitenbenadering is geanalyseerd waarom de delicten die gepleegd zijn door Nederlanders juist in Gronau hebben plaatsgevonden en niet in Enschede. Er zijn geen grote verschillen aan te wijzen in de mate van aanwezigheid van de drie factoren in beide steden. Bij één delict is wel duidelijk een verschil aan te wijzen. In Gronau zijn waarschijnlijk meer aantrekkelijke doelwitten wat betreft de illegale exploitatie van gokken, omdat daar geen groot legaal casino is zoals in Enschede. Daarnaast verplaatsen daders zich na sluitingstijd weleens naar een ruimte achter een voorziening van de Bahnhofstrasse om daar te gaan gokken. Politieagenten kunnen niet zomaar deze ruimte betreden en dat levert een gebrek aan toezicht op.

2b. Welke verschillen zijn er in relevante politieke en bestuurlijke handhaving tussen Enschede en Gronau?

In Duitsland is er niet op grote schaal samenwerking tussen verschillende organisaties die met de veiligheid te maken hebben. Elke partij heeft haar eigen taken binnen eigen afgebakend terrein. Dit is het beginsel van 'Saubere Aufgabentrennung'. In Nederland is er meer samenwerking. Al in het driehoeksoverleg wordt het beleid gezamenlijk uiteen gezet door de officier van Justitie, korpsbeheerder en korpschef. Daarnaast vindt er ook samenwerking plaats met andere partijen zoals de provincie, Belastingdienst en andere semi-overheden. Een organisatie als het RIEC werkt dan als een platform om verschillende organisaties van informatie te voorzien en met elkaar te laten samenwerken.

Als iemand bijvoorbeeld eigenaar is van een horecagelegenheid dan bestaat de kans dat je door deze organisaties tezamen wordt gescreend ten behoeve van de Wet BIBOB. Hierdoor kunnen vergunningen en subsidies worden ingetrokken of niet worden verleend. Doordat in Nederland verschillende organisaties met elkaar samenwerken om criminaliteit te voorkomen en te stoppen en dit in Duitsland in mindere mate het geval is, is het mogelijk dat daders zich om die reden verplaatsen.

3. In hoeverre kunnen de verschillen in maatschappelijke voedingsbodem en politieke en bestuurlijke handhaving tussen Enschede en Gronau het plaatsvinden van deesignaleerde criminaliteit verklaren?

Er zijn vier verklaringen te noemen voor de verplaatsing van criminaliteit van Enschede naar Gronau.

- Er zijn verschillen in handhaving tussen Enschede en Gronau. In Enschede werken verschillende organisaties met elkaar samen om criminaliteit te voorkomen of te stoppen. Een goed voorbeeld hiervan is de Wet BIBOB, waardoor zowel preventief als repressief criminaliteit kan worden aangepakt. In Gronau bestaat een dergelijke samenwerking in mindere mate, waardoor dit voor daders een reden kan zijn om zich te verplaatsen van Enschede naar Gronau.

- Vooral bij de zwaardere criminaliteit is in de Bahnhofstrasse niet altijd voldoende toezicht om dit te voorkomen of te stoppen. Politieagenten weten dat er regelmatig zwaardere vormen van criminaliteit plaatsvinden, maar kunnen daar zelf niet zoveel aan doen. De zwaardere vormen van criminaliteit vallen onder Kreis Borken.
- Wat betreft de illegale exploitatie van gokken zijn er waarschijnlijk voldoende personen aanwezig in Gronau die mee willen doen met een illegaal kansspel. In Gronau is namelijk geen groot legaal casino.
- Enschede en Gronau liggen niet ver van elkaar vandaan. Het zijn twee bijna aan elkaar gegroeide steden. De meeste daders plegen een delict dicht bij huis. Het is voorstelbaar dat daders net zo makkelijk naar Gronau als naar Enschede gaan om een delict te plegen, omdat het qua afstand net zo dichtbij is.

6.1.2. Antwoord op centrale vraag

De centrale vraag in dit onderzoek is: Wat is de aard van de criminaliteit die plaatsvindt in de Bahnhofstrasse in Gronau en gepleegd wordt door uit Enschede afkomstige daders en hoe kan het plaatsvinden van deze criminaliteit worden verklaard?

In de jaren 2009 en 2010 zijn er verschillende vormen van criminaliteit voorgekomen in de Bahnhofstrasse die gepleegd zijn door uit Nederland afkomstige personen. Het betreffen geweldsdelicten, verkeersdelicten, vermogensdelicten, vernieling, een economisch delict en een delict tegen de openbare orde. In totaal gaat het om elf geregistreerde delicten in twee jaar tijd. De omvang van de criminaliteit gepleegd door Nederlanders is dus niet zo groot. Het probleem lijkt mee te vallen. Er vindt wel veel criminaliteit plaats in de Bahnhofstrasse, maar slechts elf delicten zijn gepleegd door Nederlanders in de jaren 2009 en 2010. Dit is 7% van het totale aantal delicten dat in de Bahnhofstrasse heeft plaatsgevonden. Alle Nederlandse daders die de delicten in de Bahnhofstrasse hebben gepleegd zijn afkomstig uit Enschede. Slechts bij één delict is sprake van verplaatsing van criminaliteit. Dit betekent dat de dader in Nederland antecedenten heeft en dat er vanuit kan worden gegaan dat de dader speciaal voor het plegen van het delict naar de Bahnhofstrasse toe is gekomen. Het betreft de illegale exploitatie van gokken. De dader heeft in Nederland ook delicten gepleegd die betrekking hebben op illegale kansspelen.

Er zijn verschillende verklaringen te noemen voor de verplaatsing van deze vorm van criminaliteit van Enschede naar de Bahnhofstrasse in Gronau. Er zijn verschillen in handhaving van criminaliteit tussen Enschede en Gronau. In Nederland bestaat er een preventieve aanpak. Doormiddel van samenwerking met verschillende organisaties wordt geprobeerd criminaliteit te voorkomen. De illegale exploitatie van gokken heeft in de Bahnhofstrasse waarschijnlijk plaatsgevonden in één van de cafés. De eigenaar van het betreffende café is dan dus ook betrokken bij de illegale exploitatie van gokken. Wanneer er in Nederland vermoedens bestaan dat een eigenaar van een horecavoorziening criminele activiteiten verricht of misschien gaat verrichten, kan hij/zij worden gescreend in het kader van de wet BIBOB. Wanneer de kans op malafide praktijken dan als aanwezig wordt geacht, kunnen vergunningen of subsidies worden ingetrokken of niet worden verleend. Op deze manier kan worden voorkomen dat de overheid criminele activiteiten faciliteert. In Gronau bestaat een dergelijke samenwerking tussen verschillende organisaties niet. Het kan zijn dat de dader zich daarom heeft verplaatst naar de Bahnhofstrasse in Gronau.

Een andere verklaring voor de verplaatsing van criminaliteit is dat er niet voldoende toezicht is in de Bahnhofstrasse wat betreft de zwaardere vormen van criminaliteit. De aanpak van de zwaardere vormen van criminaliteit worden geregeld door Kreis Borken, en niet door de politie zelf in Gronau. De politie in Gronau kan bijvoorbeeld niet zelf een grote controleactie organiseren. Politieagenten weten dat er bijvoorbeeld illegaal gegokt wordt in een café, maar dit wordt na sluitingstijd in een ruimte achter de voorziening gedaan. Agenten mogen dan niet zomaar naar binnen, omdat het zich niet meer afspeelt in een voorziening.

Een derde verklaring is dat er waarschijnlijk voldoende personen aanwezig zijn die mee willen met een illegaal kansspel, omdat er in Gronau geen groot legaal casino is. Daardoor is er waarschijnlijk voldoende vraag naar illegaal gokken, en zijn er voldoende aantrekkelijke doelwitten.

Een laatste verklaring voor de verplaatsing van criminaliteit is de nabijheid van de steden. Enschede en Gronau zijn twee bijna tegen elkaar aangegroeide steden. Daders plegen een delict vaak dicht bij huis. Een persoon uit Enschede dat zeer dicht bij de grens woont kan qua afstand net zo makkelijk naar het centrum van Gronau gaan als naar het centrum van Enschede.

6.2. Aanbevelingen

44

In deze paragraaf zullen de aanbevelingen voor de maatschappij en de wetenschap worden besproken.

6.2.1. Aanbevelingen voor de maatschappij

Op basis van de bevindingen in dit onderzoek kunnen er een aantal aanbevelingen voor de maatschappij worden gedaan. Specifiek zijn de aanbevelingen voor zowel de Nederlandse als de Duitse politieorganisatie bedoeld.

Allereerst is gebleken dat de omvang van de criminaliteit die plaats heeft gevonden in de Bahnhofstrasse in Gronau en gepleegd is door Nederlanders niet groot is. In Nederland waren echter sterke vermoedens dat een relatief groot aantal Nederlanders betrokken waren bij het plaatsvinden van criminaliteit in de Bahnhofstrasse en dat er daarnaast ook relatief veel sprake was van verplaatsing van criminaliteit. Een regelmatig overleg of informatieoverdracht tussen de politie in Gronau en Enschede kan er voor zorgen dat er geen verkeerd beeld ontstaat van de aard en omvang van criminaliteit in beide steden.

Doordat in Nederland de politie samenwerkt met verschillende organisaties ter preventie van criminaliteit, plegen daders afkomstig uit Enschede wellicht daardoor een delict in de Bahnhofstrasse in Gronau en niet in Enschede. Wanneer de politie in Gronau en Enschede meer met elkaar samenwerken om criminaliteit te voorkomen, kan deze verplaatsing wellicht worden tegengehouden. Als in Nederland bijvoorbeeld vergunningen of subsidies voor een horecapand worden ingetrokken of niet worden gegeven, omdat de kans van malafide praktijken aanwezig wordt geacht, zou verplaatsing van criminaliteit kunnen worden voorkomen door deze mensen ook geen vergunning en/of subsidie te verschaffen in Gronau voor het openen van een voorziening. Echter

zouden de mogelijkheden hiervoor in de wet- en regelgeving nader moeten worden onderzocht.

6.2.2. Aanbevelingen voor de wetenschap

Verder onderzoek naar verklaringen voor verplaatsing van criminaliteit is interessant vanwege verschillende redenen. Allereerst is er in dit onderzoek alleen gekeken naar de geregistreerde criminaliteit die plaats heeft gevonden in de Bahnhofstrasse in Gronau. Dit is waarschijnlijk het topje van de ijsberg. Verschillende Duitse politiemensen hebben aangegeven dat ze vermoeden dat er meer criminaliteit plaatsvindt. De eigenaren van de voorzieningen aan de Bahnhofstrasse zouden als eerste kunnen worden nagetrokken bij verschillende instanties. Hierbij kan men denken aan de Belastingdienst, het Kadaster en de gemeente. Hier kan informatie uitkomen die niet met elkaar overeenkomt. Het kan zijn dat iemand officieel wel eigenaar is, maar eigenlijk alleen bedoeld is als stroman. In werkelijkheid is iemand anders eigenaar van de voorziening. Een andere mogelijkheid om het onderzoek te verdiepen is om interviews of surveys af te nemen bij de eigenaren van de voorzieningen aan de Bahnhofstrasse en met buurtbewoners. De kans is aanwezig dat hierdoor nieuwe informatie wordt verkregen. Vooral wanneer er een groot aantal surveys wordt afgenomen bij zowel politiemensen, ambtenaren, buurtbewoners en eigenaren van voorzieningen in de straat, is er een grote kans dat hierdoor nieuwe informatie aan het licht komt.

Gerichter onderzoek naar de verplaatsing van criminaliteit van Enschede naar Gronau is ook interessant. Een onderzoek waarbij wordt onderzocht wat de aard en omvang is van delicten die daders uit Enschede op een bepaald tijdstip plegen in zowel Enschede als Gronau, vergeleken met de aard en omvang van delicten van dezelfde daders op een later tijdstip in Enschede en Gronau is interessant. Op deze manier is te onderzoeken of de verhouding tussen het aantal delicten in Enschede en Gronau is veranderd over de tijd en of hiervoor ook verklaringen kunnen worden gegeven ten aanzien van bijvoorbeeld nieuwe beleidsmaatregelen. Een onderzoek dat op een dergelijke manier is ingericht kan specifiek ingaan de werkelijke verplaatsing van criminaliteit en de verklaringen daarvoor.

Naast een verdieping van dit onderzoek, is het ook interessant om dit onderzoek te verbreden. Niet alleen in de Bahnhofstrasse in Gronau zijn Nederlanders crimineel actief, maar ook daarbuiten. De omliggende gebieden in het centrum, en het grensgebied bij de Enschedese strasse zijn interessante gedeelten van Gronau waar ook sprake kan zijn van criminele activiteiten die gepleegd worden door Nederlanders.

Ook is het interessant om te onderzoeken wat precies de huidige samenwerking is van de politie van Kreis Borken en de politie Twente en wat in zowel de Duitse als Nederlandse wet- en regelgeving de mogelijkheden zijn om deze samenwerking uit te breiden. Op deze manier kan de samenwerking tussen de steden Enschede en Gronau op het gebied van aanpak van de criminaliteit worden verbeterd en geoptimaliseerd.

Verder zijn de conclusies van deze analyse over grensoverschrijdende criminaliteit specifiek gebaseerd op daders afkomstig uit Enschede die een delict plegen in de Bahnhofstrasse in Gronau. Dit betekent dat er geen algemene conclusies voor verklaringen van grensoverschrijdende criminaliteit aan kunnen worden verbonden.

Onderzoek tussen andere grenssteden, in Nederland en Duitsland of bijvoorbeeld Nederland en België is aan te bevelen. Meer cases in andere gebieden kan uitwijzen wat bijvoorbeeld de invloed is van verschillen in bestuurlijk en politieel optreden of samenwerking met politieorganisaties tussen steden op de verplaatsing van criminaliteit. Dit kan de generaliseerbaarheid vergroten.

6.3. Beperkingen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de beperkingen van het onderzoek.

Zoals in de vorige paragraaf al naar voren is gekomen, is er een zekere onbetrouwbaarheid in het gebruikmaken van politiestatistieken. De geregistreerde criminaliteit door de politie is waarschijnlijk een klein gedeelte van de criminaliteit dat werkelijk is voorgekomen in de Bahnhofstrasse. Dit is een beperking van het onderzoek, omdat de werkelijke omvang van de criminaliteit daardoor niet bekend is. Er is echter wel een globaal overzicht ontstaan van vormen van criminaliteit die zoal plaats hebben gevonden in de Bahnhofstrasse in de jaren 2009 en 2010.

Een andere beperking die ook al reeds in de vorige paragraaf kort is aangestipt, is de generaliseerbaarheid van deze case naar een groter geheel. Doordat er in dit onderzoek alleen is gekeken naar het plaatsvinden van criminaliteit in de Bahnhofstrasse in Gronau, is het niet mogelijk om in het algemeen verklaringen te kunnen geven voor de grensoverschrijdende verplaatsing van criminaliteit.

46

De gebruikte onderzoeksmethode met behulp van interviews heeft een aantal beperkingen. Door gebruik te maken van interviews is er informatie verkregen van een klein aantal personen. Wanneer bijvoorbeeld gebruik was gemaakt van een survey was er de mogelijkheid geweest om gemakkelijker een groot aantal te mensen bevragen. Dit hadden dan bijvoorbeeld ook eigenaren en gasten van de voorzieningen in de Bahnhofstrasse kunnen zijn, naast de bevraagde ambtenaren van gemeente en politie. Vooral omdat het probleem van Nederlanders die betrokken zijn bij criminele activiteiten in de Bahnhofstrasse nog relatief onbekend was, had op die manier op een overzichtelijke manier van veel mensen informatie kunnen worden ontvangen over het probleem. Een nadeel van een survey is echter dat er lastiger doorgevraagd kan worden over het probleem, bij een interview is dit wel mogelijk. In een interview kan dieper op het probleem worden ingegaan.

Literatuurlijst

- Babbie, E. (2007). *The practice of social research, eleventh edition*. Belmont California USA: Thompson Higher Education
- Bernasco, W. (2008). *Woongeschiedenis en de keuze van een plaats delict: plegen daders misdrijven in hun voormalig woonbuurten?* Leiden: Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR)
- Boeije, H., 't Hart, H., Hox, J. (2005). *Onderzoeksmethoden*. Den Haag: Boom onderwijs
- Boorsma, J.S.W., Tijhuis, A.J.G. (2009). *Actoren in de strafrechtspleging, een inleiding*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers
- Borck, M., Bappert, J. (2008). *Duitsland info, bestuursstructuur en service gegevens: informatie voor grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio/ Niederlande info, Verwaltungsstruktur und Servicedaten: Informationen zur grenzüberschreitenden Zusammenarbeit in der Euregio*. Gronau/Enschede: Zentrum für Niederlande-Studien, Westfälische Wilhelms-Universität Münster, Euregio Mozes Cultuurbureau
- Cachet, L., van Sluis, A., Jochoms, T., Sey, A., Ringeling, A. (2009). *Het betwiste politiebestedel, een vergelijkend onderzoek naar de ontwikkeling van het politiebestedel in Nederland, België, Denemarken, Duitsland, Engeland en Wales*. Apeldoorn/Rotterdam: Politie en Wetenschap/Erasmus Universiteit Rotterdam
- van Daele, D., Kooijmans, T., Fijnaut, C., van der Vrom, B. & Verbist, K. (2010) *Criminaliteit en rechtshandhaving in de Euregio Maas-Rijn, de bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit in Nederland en België*. Antwerpen: Intersentia
- Dienst Nationale Recherche Informatie. (2004). *Nationaal dreigingsbeeld zware of georganiseerde criminaliteit, een eerste proeve. Een uitgave in het kader van het project Bovenregionale en Landelijke informatiehuishouding*. Zoetermeer: Dienst Nationale Recherche Informatie
- Dijk van, J. (2008). *The World of crime: breaking the silence on problems of security, justice, and development across the world*. London: Sage Publications
- Esman, C.J.T.; Ruessink, B.H.; van den Heuvel, F. (2008). *Criminaliteit bij internationale afvalstromen: verslag voor het Nationaal dreigingsbeeld 2008*. Zoetermeer: Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)
- Grenzland Wochenpost (2011, 13 januari). *Kein rückzugort für Hehler, Drogendealer und Schläger*.

- Hart 't, H., Boeije, H. & Hox, J. (2005). *Onderzoeksmethoden*. Den Haag: Boom Onderwijs
- Hesseling, R.B.P. (2004). *Stoppen of verplaatsen? Een literatuuronderzoek over gelegenheidsbeperkende preventie en verplaatsing van criminaliteit*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC)
- Information und Technik Nordrhein-Westfalen. (2010) *Amtliche Bevölkerungszahlen*. Geraadpleegd op 18 augustus 2011: <http://www.it.nrw.de/statistik/a/daten/amtlichebevoelkerungszahlen/index.html>
- Klerks, P. ; Kop, N. (2007). *Maatschappelijke trends en criminaliteitsrelevante factoren: een overzicht ten behoeve van het nationaal dreigingsbeeld criminaliteit met een georganiseerd karakter 2008-2012*. Apeldoorn: Politieacademie Lectoraat criminaliteitsbeheersing & researchkunde
- Levitt, S.D. (2004). Levitt, S.D. (2004). Understanding why crime fell in the 1990s: Four factors that explain the decline and six that do not. *Journal of Economic Perspectives* (18) (1), p. 163-190
- Lissenberg, E., van Ruller, S. & van Swaaningen, R. (2001). *Tegen de regels IV, een inleiding in de criminologie*. Nijmegen: Ars Aequi Libri
- Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2011). *Organisatie politie*. Geraadpleegd op 25 augustus 2011: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/politie/organisatie-politie#anker-regionale-korpsen-klpd-en-nationale-politie>
- Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2011^a). *Nationale politie*. Geraadpleegd op 25 augustus 2011: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/politie/nationale-politie>
- Niehoff, P. (2010). *Kriminalitätsanalyse zur Bahnhofstrasse in Gronau*. Gronau: Polizei Gronau
- Newburn, T. (2007). *Criminology*. Cullompton, Devon: Willan Publishing
- Pronk, W. (2009). *Wakkere ouders, de doorstart*. Politie Kennemerland, basisteam IJmond Noord.
- RIEC. (2009). *Bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit, informatie over het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC)*. RIEC.
- Vollaard, B.; Versteegh, B. ; van den Brakel, J. (2009). *Veelbelovende verklaringen voor de daling van criminaliteit na 2002:Onderzoek in opdracht van de commissie van Politie en Wetenschap*. Apeldoorn: Politie en Wetenschap

Bijlage I: Interviews en gesprekken

De heer G. Baalhuis, *chef infodesk, Politie Twente*. Gesprek op 3 mei 2011.

De heer A. Baumann, *Ordnungsamt Gronau*. Interview op 8 juni 2011.

De heer Berning, *recherche, Politie Gronau*. Interview op 7 juni 2011.

De heer H. Meuleman, *programmamanager veiligheid, gemeente Enschede*. Interview op 16 juni 2011 .

De heer G. Nappers, *wijkagent centrum Gronau, Politie Gronau*. Interview op 7 juni 2011.

De heer P. Niehoff, *chef Kriminalkommissariat, Politie Gronau*. Diverse gesprekken in de periode april – augustus 2011.

De heer R. Nolting, *teamchef, Politie Gronau*. Interview op 7 juni 2011.

De heer Veltmann, *teamchef, Politie Gronau*. Interview op 9 juni 2011.

De heer R. Wensing, *coördinator Interregionaal Bureau Internationale Betrekkingen Oost-Nederland , Politie Twente*. Diverse gesprekken in de periode van februari – augustus 2011.

De heer P. Wesseloo, *plaatsvervangend clusterchef Oost, Politie Twente*. Interview op 15 juni 2011.

De heer J. Quinten, *coördinator BIBOB, RIEC Oost-Nederland*. Diverse gesprekken in de periode van februari – augustus 2011.

Bijlage II: Interviewprotocol

Voorstellen

Ter afsluiting van de bacheloropleiding Bestuurskunde aan de Universiteit Twente voer ik in opdracht van de Politieregio Twente, afdeling IBIB, en het RIEC Oost-Nederland een onderzoek uit. Ik doe een onderzoek naar de verklaringen voor grensoverschrijdende criminaliteit, het gaat hier om Enschedese daders die zich verplaatsen naar de Bahnhofstrasse in Gronau om daar hun criminele activiteiten voort te zetten.

Inleidende vraag

1. Wat is uw functie binnen de Politie Twente/Politie Gronau/Gemeente Enschede/Gemeente Gronau?

Aard: Welke vormen van criminaliteit gepleegd door uit Enschede afkomstige daders doen zich in de Bahnhofstrasse in Gronau voor?

2. Hoe heeft de criminaliteit zich in het algemeen de afgelopen jaren ontwikkeld in Enschede/Gronau?
3. Wat is de te verwachten ontwikkeling van criminaliteit voor de komende jaren?
4. Welke vormen van criminaliteit komen het meeste voor in Enschede op dit moment?
5. Hoe hebben de volgende vormen van criminaliteit zich de afgelopen jaren ontwikkeld in Enschede?
 - Diefstal
 - Gewapende overval
 - Illegale exploitatie van gokken
6. Verplaatsen deze vormen van criminaliteit zich volgens u ook van Enschede naar Gronau?

Verklaren: Welke factoren faciliteren de vormen van criminaliteit die aanwezig zijn in de Bahnhofstrasse en gepleegd worden door uit Enschede afkomstige daders?

7. Aan de hand van de zogenaamde SEPTED-dimensies wordt in dit onderzoek geprobeerd te achterhalen welke factoren invloed kunnen hebben op het plaatsvinden van criminele verschijnselen. Door van deze dimensies gebruikt te maken wordt voorkomen dat er vanuit één blik naar de oorzaken voor het plaatsvinden van criminele verschijnselen wordt gekeken. De SEPTED-dimensies bestaan uit de volgende dimensies:
Sociaal-cultureel, economisch, politiek, technologisch, en demografisch. In hoeverre en op welke manier is deze factor van toepassing op het plaatsvinden van criminaliteit in Enschede?
8. Welke factoren/ontwikkelingen kunnen volgens u de criminaliteit in Enschede/Gronau nog meer faciliteren?
9. Zijn deze factoren/ontwikkelingen de afgelopen jaren veranderd? (verzwakt/versterkt vragen wanneer geen geschikt antwoord komt)
10. Kan deze verandering verklaren waarom er sprake is van verplaatsing van criminaliteit?

Beleid: Welke verschillen zijn er in relevante politieke en bestuurlijke handhaving tussen Enschede en Gronau?

11. Hoe worden de problemen rondom de volgende vormen van criminaliteit in Enschede/Gronau aangepakt?

- Diefstal
 - Gewapende overval
 - Illegale exploitatie van gokken
12. Hebben deze problemen recentelijk meer prioriteit gekregen?
 13. In hoeverre heeft de politie invloed op het bepalen van het beleid?
 14. Zijn er wetten en regels waar *gebruik van kan worden gemaakt* die invloed hebben op de handhaving van de drie genoemde vormen van criminaliteit?
 15. Zijn er wetten en regels waar *aan gehouden moet worden* die invloed hebben op de handhaving van de drie genoemde vormen van criminaliteit?
 16. Hoe zou u het beleid ten aanzien van de drie genoemde vormen van criminaliteit willen typeren? (repressief/preventief vragen wanneer geen geschikt antwoord komt)
 17. In hoeverre wordt er op het gebied van handhaving van criminaliteit met de politie in Gronau/Enschede samengewerkt?
 18. Wat is volgens u globaal de werkwijze van de politie in Gronau/Enschede ten aanzien van de aanpak van criminaliteit?

Verschillen: Kunnen deze verschillen de gesignaleerde migratie van criminaliteit verklaren?

19. Wat zijn volgens u de verschillen in handhaving van criminaliteit tussen Enschede en Gronau?
20. Kunnen deze verschillen volgens u verklaren waarom Enschedese daders zich verplaatsen naar de Bahnhofstrasse in Gronau?
21. Wat zou volgens u (nog meer) de aanleiding kunnen zijn van Enschedese daders om hun criminele activiteiten voort te zetten in Gronau?

Bijlage III: Impressie Bahnhofstrasse

52

